

Kuolema

Ajatuksia harrastajateatterista

Esittävän taiteen
koulutusohjelma
Tutkimuksellinen
suuntautumispolku
Opinnäytetyö
3.6.2010

Lassi Puodinketo

TIIVISTELMÄSIVU

Koulutusohjelma Esittävä taide		Suuntautumisvaihtoehto Teatteri-ilmaisun ohjaaja	
Tekijä Lassi Puodinketo			
Työn nimi Kuolema – ajatuksia harrastajateatterista			
Työn ohjaaja/ohjaajat Sussa Lavonen			
Työn laji Opinnäytetyö	Aika 24.5.2010	Numeroidut sivut + liitteiden sivut 39 + 2	
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Opinnäytetyöni purkaa Lahden Lauantainäyttämön vuoden 2009 produktion vaiheita. Produktio oli täynnä eriasteisia vastoinkäymisiä, jotka lopulta johtivat siihen, että jouduimme varsin myöhäisessä vaiheessa harjoituskautta vaihtamaan toteutettavan näytelmän. Syksyllä 2009 Lahden Lauantainäyttämö toteutti, aiotun Jussi Kylätaskun Runar ja Kyllikki näytelmän sijasta, Woody Allenin komedian Kuolema. Tavoitteenani on opinnäytetyössä käydyn pohdinnan ja produktion purun kautta kehittää itseäni teatteri-ilmaisun ohjaajana.</p> <p>Pohdin opinnäytetyössäni produktion aikana tapahtuneita vastoinkäymisiä ja niistä selviämistä oman ammattitaitoni näkökulmista. Kysyn opinnäytetyössä itseltäni useaan otteeseen, olisinko voinut ohjaajana toimia paremmin välttääkseni edes osan ongelmista? Pohdin harrastajateatterin tekemistä teatteri-ilmaisun ohjaajan näkökulmasta, sekä mietin minkälainen on harrastajanäyttelijän ominaislaatu. Yritän saada selville mitä harrastajien kanssa toimivan teatteri-ilmaisun ohjaajan on hyvä ottaa huomioon päästäkseen parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen.</p> <p>Olen dialogissa Lahden Lauantainäyttämön vuoden 2009 produktion kanssa tutkiessani miten harrastajia ohjaavan ammattilaisen tulisi toimia, jotta kaikki menisi mahdollisimman mielekkäästi kaikkien osapuolten kannalta. Opinnäytetyössä olen käyttänyt omaa kokemuspohjaani heijastepintana myöhempiin kokemuksiini harrastajien kanssa. Käytän tapausesimerkkejä vuosien varrelta, sekä vuoden 2009 produktiosta. Tämän lisäksi olen poiminut työhöni kommentteja alan ammattilaisilta, jotka työskentelevät harrastajien ja teatteriurasta haaveilevien ihmisten parissa.</p>			
Teos/Esitys/Produktio <i>Kuolema</i>			
Säilytyspaikka Taideteollisen korkeakoulun kirjasto, Aralis-kirjastokeskus			
Avainsanat harrastajateatteri, harrastaja, ohjaaminen, produktio			

Degree Programme in Performing Arts		Specialisation Drama Instructor
Author Lassi Puodinketo		
Title Death – Thoughts About Amateur Theatre		
Tutor(s) Sussa Lavonen		
Type of Work Bachelor 's Thesis	Date 24.5.2010	Number of pages + appendices 39 + 2
<p>My thesis dismantles the theatre group Lahden Lauantainäyttämö's production that took place in autumn 2009. Production was filled of adversities with varying degrees, which ultimately resulted in the fact that we had to change the play we were rehearsing. In autumn 2009, we were supposed to present Jussi Kylätaskus play <i>Runar and Kyllikki</i>. Instead, we produced a play by Woody Allen: <i>Death</i>. In this thesis, I ponder on the reasons for the setbacks and try to develop my self to become a better drama instructor.</p> <p>In the present thesis, I ask myself many times wheter I could have operated better as a director so that we could have avoided at least some of the setbacks. I also reflect on the important things to reckon with while working in an amateur-theatre as a drama instructor. Finally, I focus on what are the idiosyncrasies of amateur actors.</p> <p>I'm in a constat dialogue with the 2009 autumn production while searching answers to the question: what are the ways of working so that amateur theatre is enjoyable both for the professional director and for the amateur actors? I use my own knowledge and experiences as a reflection to later experiences working with amateurs. I use case examples both from the autumn 2009 procution and productions taking place before it. I have also picked up comments from professional theatre makers that work whit amateurs.</p>		
Work / Performance / Project <i>Death</i>		
Place of Storage Aralis Library and Information Centre, Helsinki		
Keywords amateur theatre, hobbyists, directing, production		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	3
2	MINÄ TEATTERINTEKIJÄNÄ	4
2.1	Harrastajana	4
2.2	Opiskelijana	7
3	LAHDEN LAUANTAINÄYTTÄMÖ.....	10
3.1	Jumala.....	11
3.2	Kuolema	12
3.2.1	Lukuharjoitukset	13
3.2.2	Roolituksesta	14
3.2.3	Harjoitustilojen metsästys.....	15
3.2.4	Harjoituskausi	16
3.2.5	Lopullinen takaisku.....	17
3.2.6	Jatko ja uusi teksti	19
3.2.7	Kuoleman harjoituskausi ja esitykset.....	21
4	HARRASTAJISTA	22
4.1	Harrastajien ominaislaatu (A) ja (B)	22

	2
4.2 Harrastajien ohjaaminen	27
4.3 Kultainen keskitie.....	28
5 VUOROPUHELU KUOLEMA PRODUKTION KANSSA.....	28
5.1 Aloitus	28
5.2 Roolitus	30
5.3 Aikataulut ja sitoutuminen	32
5.4 Harjoittelu.....	34
5.5 Jälkimainingit	36
6 LOPUKSI	37
7 LÄHTEET	39
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Kuten suurin osa teatterialan ammattilaisista, niin myös minä olen aloittanut teatteriharrastajana. Opiskellessani Metropolia ammattikorkeakoulussa olen saanut etuoikeuden jatkaa tekemistä harrastajateatterin parissa. Harrastajateatterin tekemisessä on ominaislaatuja. Kirjallisessa opinnäytetyössäni pyrin pureutumaan tämän ominaislaadun pariin esimerkkien ja produktiokuvauksen voimin.

Olen kotoisin Lahdesta ja samaisessa kaupungissa olen aloittanut teatteriharrastuksen, joka johti toteutuneeseen haaveeseen teatterialan ammatista. Aloittaessani opiskelun Metropolia ammattikorkeakoulussa 2005 omasin siis laajan kokemuksen harrastajateatterikentästä. Koulun aikana oli luontevaa palata Lahteen opintojen sisältämiä harjoittelukokonaisuuksia suorittamaan. Ensin suoritin työharjoitteluni Lahden kaupunginteatterissa Maarit Pyökärin ohjausassistenttina. Tämän jälkeen, ja osittain tästä johtuen, päädyin suorittamaan oman lopputyöohjaukseni Lahden Lauantaiäyttämölle. Lopputyöohjaukseni *Jumala* sai ensi-iltansa marraskuussa 2008. Tämä työ taas poiki jatkoa Lauantaiäyttämössä seuraavalle vuodelle uuden ohjaustyön muodossa. Marraskuussa 2009 sai ensi-iltansa Woody Allenin kirjoittama *Kuolema* näytelmä. Viimeisimmän ohjaustyön pohjalta jatkan koulutöiden suorittamista kirjallisen opinnäytetyöni muodossa.

Kirjallisen opinnäytetyöni keskiössä on vuoden 2009 produktio *Kuolema*. Kun aloitin harjoittelun kyseisenä vuonna oli työryhmällä käsissään aivan toinen teksti. Teksti jolla aloitimme harjoittelun toukokuussa 2009 oli Jussi Kylätaskun *Runar ja Kyllikki*. Monet vastoinkäymiset johtivat siihen, että muutamaa kuukautta ennen ensi-iltaa jouduimme vaihtamaan tekstin toiseen.

Opinnäytetyössäni tutkin sitä, mitä produktion aikana tapahtui ja olisinko ohjaajana voinut toimia paremmin? Olisiko tekstin vaihtoon johtaneet tapahtumat olleet mahdollista välttää - ja jos olisi - niin miten? Pohdin harrastajanäyttelijöiden ominaislaatuja ja sitä millaisia reunaehtoja ammattilaisen on hyvä tunnistaa, kun kyse on harrastajien kanssa työskentelystä. Samalla kun pohdin harrastajateatterin tekemistä ammattilaisen näkökulmasta pohjaan näkemyksiäni omaan harrastajataustaani.

2 MINÄ TEATTERINTEKIJÄNÄ

2.1 Harrastajana

”Tavoitteena on teatteri-ilmaisun kautta vahvistaa identiteettiä, luoda sosiaalisia suhteita ja antaa luovuuteen kannustavia valmiuksia sekä virikkeitä”

Lahden Nuorisoteatterin kotisivuilta

Aloitin teatteriharrastuksen kun oli 17-vuotias. Mietin lukiolaispoikana, miten voisin aikani paremmin käyttää. Olo tuntui toimeettomalta ja päämäärättömältä. Aivan kuin elämä olisi valumassa hukkaan kun ei ollut mitään merkityksellistä. Siihen aikaan ravausin alituisen Lahden Ursan tähtitornilla ja illat kuluivat pääasiallisesti tähtitornilla maailmankaikkeutta ihmettelemässä. Ei liene siis ihme, että olin tuohon aikaan aika ahdistunut. Kun näin kymmenen vuotta myöhemmin katson taaksepäin tuota ahdistunutta nuorta poikaa, minua huvittaa. Nuoruus todellakin on ehdotonta aikaa.

Eksistenttialistinen kriisi galaksien ja planeettojen parissa paisui ja pakahdutti ja tarvitsin jonkun kanavan purkaakseni oloani. Ystäväni ehdotti, että minun pitäisi hakeutua harrastajateatteriin. Olin kaveripiirissäni profiloitunut jonkinlaisena pellenä ja hauskuuttajana ja ystäväni oli vakaasti sitä mieltä, että teatteri olisi minulle hyvä harrastus. Olin hänen kanssaan samaa mieltä ja päätin lähteä kokeilemaan.

Lahdessa toimi ja toimii edelleen kaupungin kulttuuritoimen alainen Nuorisoteatteri, jonka ohjaajana toimi siihen aikaan Eppu Gustafsson¹. Soitin hänelle ja kysyin saisinko tulla kokeilemaan. Gustafsson näytti vihreää valoa ja niin menin ensimmäisiin harjoituksiin syksyllä 2000. Olin koukussa heti ensimmäisestä kerrasta. Oli selkeää, että minusta tulee näyttelijä. Mikään mitä olin siihen astisessa elämässäni tehnyt ei ollut tuntunut niin oikealta ja hienolta. Teatteri keinona ilmaista itseään ja kanavoida ajatuksia ja tunteita oli kuin huumetta.

Debyyttini teatterilavalla tapahtui samana syksynä Kenneth Grahamin näytelmässä *Kaislikossa suhisee*. Toimintani Lahden Nuorisoteatterissa jatkui lukuunottamatta armeijassa viettämäni aikaa yhtäjaksoisesti yli viisi vuotta aina vuoteen 2005 asti. Näyttelijän ammatti tuntui luontevalta uravalinnalta, ja olin jo aikaa sitten heittänyt romukoppaan suunnitelmani lähteä opiskelemaan tähtitiedettä yliopistoon.

Olin todella innostunut teatterista heti alkumetreiltä. Halusin kokeilla kaikkea. Lahden Nuorisoteatterin ohjaajat näyttäytyivät minulle esikuvina ja statuksina, jollaiseksi minäkin halusin. Innostus kokeilla ohjaamista syntyi hyvin nopeasti. Vuonna 2001 pääsin ystäväni kanssa kokeilemaan ensimmäisen kerran siipiäni ohjaajana. Tämä tapahtui Orimattilan Nuorisoteatterissa, jossa olin apulaisohjaajana Tommi Tuomiselle näytelmässä *Mars Matkaan*.

¹ <http://www.lahti.fi/www/cms.nsf/pages/CEEC6C62E138DB01C2257348002533E0>

Silloinen yhteistyömme ei oikein onnistunut. Vastuunjako oli epäselvä ja kun näytelmä oli vielä Tuomisen itse kirjoittama oli selkeää, että oma työpanokseni ohjaajana jäi aika pieneksi. En kuitenkaan lannistunut, vaan hinku ohjaamiseen jäi kytemään. Olin koko ajan mukana Nuorisoteatterin produktiona näyttelijänä ja pidin korvat ja silmät auki, josko jostain aukenisi mahdollisuus päästä ohjaamaan. Seuraava ohjaukseni antoi kuitenkin odottaa itseään aina vuoteen 2003. Armeijan jälkeen olin työharjoittelussa Lahden Nuorisotoimella. Nuorisotoimella tutustuin Mari Kamiseen, joka toimi vetäjänä Timotei teatterin Flegmaattiset Kalat-ryhmässä. Mari kysyi olisinko kiinnostunut ohjaamaan ryhmän seuraavan näytelmän. Minä olin. Saatoimme ensi-iltaan kevättalvella 2004 Leila Poroilan *Lohikäärmeaika* nimisen satunäytelmän, joka oli ensimmäinen alusta loppuun asti itse ohjaamani näytelmä.

Talvi 03-04 on yksi tähän astisesti rankimmista työrupeamista. Samaan aikaan, kun ohjasin Timoteissa, työskentelin päivätoissa Lahden Pelastuslaitoksen autolähetinä, näyttelin Lahden Kaupunginteatterissa näytelmässä *Hertta*, sekä näyttelin Lahden Nuorisoteatterissa Arthur Millerin *Tulikoe* näytelmässä. Päiväni olivat todella pitkiä ja vapaapäiviä ei ollut moneen kuukauteen käytännössä ollenkaan. Kiitokset tuolle talvelle. En halunnut enää näyttelijäksi. Syy siihen ei ollut niinkään tappavat aikataulut, vaan mainitsemani pesti Lahden Kaupunginteatterilla. Pääsin ystäväni kautta pieneen rooliin Aila Lavasteen näytelmään Hertta. Esityksen ohjaajana toimi Maarit Pyökäri. Olin niin pakahtunut innostuksesta, kuin vain nuori mies voi olla. Päästä nyt näyttelämään ammattilaisten kanssa. Toisin kuitenkin kävi. Vaikka työryhmässä oli mukavaa, eikä minulla ole mitään pahaa sanottavaa yhdestäkään ammattilaisesta, jonka kanssa sain työskennellä sen vuoden aikana, niin kokemus laitosteatterin arjesta oli lannistava.

Jos siihen asti olin uskotellut itselleni näyttelijän ammatin olevan jotain uskomatonta jokapäiväistä glorioa, niin se kaikki karisi pois tuon vuoden aikan. Näyttelijän ammatti on raadollista puskemista. Laitosteatterissa tuo raadollisuus näkyy selvimmän. Näyttelijät lukevat ilmoitustaululta seuraavien produktioiden roolit ja hakevat vahtimestarilta pääkirjat. Harva pääsee vaikuttamaan siihen, missä roolissa tulee seuraavaksi "loistamaan".

Tuo talvi oli siis käännteentekevä. Se ei vienyt intoani teatteriin, mutta suhtauduin teatterin tekemiseen siitä lähtien eri tavalla. Olin ensimmäistä kertaa nähnyt teatterissa jotain negatiivista, jotain sellaista, mihin en ollut valmistunut. Kuten kaikissa muissakin tekemissäni asioissa elämässä, nyt myös teatterissa oli jotain mistä en pitänyt. Tämä kokemus entisestään vahvisti mielipidettäni siitä, että ohjaaminen on se omin asia minulle teatterissa. Asia jota haluan tehdä ja jossa haluan kehittyä.

Harrastamiseni jatkui aktiivisesti aina siihen asti, kun vuonna 2005 pääsin opiskelemaan Helsingin ammattikorkeakoulu Stadiaan Esittävän taiteen koulutusohjelmaan. Olin lukion ja armeijan jälkeen ollut aktiivisesti työelämässä noin kolme vuotta ja paineet edetä elämässä eteenpäin kasvoivat. Minulle oli selvää, että haluan päästä opiskelemaan teatteria. Olin aikaisemmin hakenut teatterikorkeakoulun näyttelijälinjalle, mutta talven 03-04 tapahtumat olivat vieneet innostuksen näyttelijän koulutukseen hakemisesta. Ystäväni opiskeli tuohon aikaan Stadiassa ja kehui koulun olevan varsin hyvä paikka, jos kiinnostusta laaja-alaiselle teatterialan koulutukselle on. Hain kouluun ja pääsin sisään heti ensimmäisellä kerralla.

2.2 Opiskelijana

”Teatteri-ilmaisun ohjaaja on monipuolinen draaman ammattilainen. Osaamisen keskiössä ovat teatterityön perustaidot: ohjaaminen, käsikirjoittaminen ja esiintyisyys sekä niiden soveltaminen taiteellisena toimijana erilaisissa toimintaympäristöissä.”

ote Teatteri-ilmaisun ohjaajan ammatinkuvauksesta

Aloitin opiskeluni Helsingin ammattikorkeakoulu Stadiassa syksyllä 2005. Sittemmin koulun nimi muuttui iskevästi Metropoliksi. Ennen kouluun pääsyä en tiennyt juuri-kaan siitä, mitä teatteri-ilmaisun ohjaajan toimenkuvaan kuuluu. Jatkossa tulen käyttämään teatteri-ilmaisun ohjaaja ammattinimikkeestä lyhennystä TIO.

Hain kouluun, koska teatterikorkeakoulu ei tuntunut hyvältä vaihtoehdolta ja ystäväni suositteli Stadiaa. Minua kiinnosti koulussa sen mainostama monipuolisuus. Tuo koulumme tarjoama monipuolisuus on mielestäni koulumme vahvuus ja heikkous. Toisaalta saamme huomattavasti kattavamman teatterialan koulutuksen, kuin mikään muu alan oppilaitos tai korkeakoulu antaa. Saamme ohjata, näytellä, kirjoittaa ja opiskella soveltavan teatterin erilaisia työmuotoja. Tuo runsaudensarvi voi kuitenkin aiheuttaa sen, että helposti opiskeluista jää käteen vain kevyt pintaraapaisu vähän kaikesta. Ammattikentälle siirryttäessä saattaakin olla epäselvää, että mitä minä oikeasti osaan tehdä. Olen tunnistanut itsessäni piirteen, jonka David Mamet kirjassaan Tosi ja Epätosi – Arkijärkeä ja harhaoppia näyttelijälle mainitsee:

”Te lukijat edustatte sukupolvea, joka jäisi mielluummin kouluun. Maailma on, kuten tavallista, pelottava paikka kaikille, paitsi harvoille perityn turvallisuuden pilaamille”

(Mamet, 1997, 25)

Vaikka Mamet kirjassaan kirjoittaa amerikkalaisen showbisnesmiehen näkökulmasta ja käsittelee amerikkalaista teatteri- ja elokuva-alaa, on hänen kirjassaan paljon sellaista, mihin suomalainen teatterialan opiskelija ja ammattilainen voi tarttua. Mielestäni koulumme on hieman liian turvallinen paikka olla ja opiskella. Siirtyminen ammattikentälle toistaiseksi aika tuntemattomalla ammattinimikkeellä on pelottavaa.

Koulu alkoi, ja alun kulttuurishokin jälkeen opinahjo alkoi tuntua miellyttävältä. Olen saanut laaja-alaisen teatterialan ammattilaiseksi valmistavan koulutuksen. Ajoittain opiskelumotivaatio on ollut hukassa ja alituiset muutokset opintosuunnitelmassa ja erilaiset pilottiprojektit ovat mitanneet pinnaani TIO-opiskelijana, mutta kaikesta huolimatta koulu on toiminut minulle silmiä avaavana kokemuksena teatterin mahdollisuuksiin.

Opinnot Metropoliasa ovat laajentaneet tapaan katsoa ja tehdä teatteria suunnattomasti. Jos harrastajana kehitin itselleni jonkinlaisen mielipiteen teatterista ja sen tekemisestä, niin koulutuksessani saamani opetus ovat sen pistäneet uusiksi. Omat kokemukseni teatterista harrastajana olivat pelkästään niin sanottua perinteistä teatteri, eli työskentelyä tekstilähtöisesti. TIO opinnoissa olen saanut kattavan kuvan siitä mihin teatteria voi perinteisen teatteri-ilmaisun lisäksi käyttää. Soveltavan teatterin työmuodot olivat ennen opiskelun alkua minulle täysin tuntematon asia. Tarinateatteri, forumteatteri ja devising – mainitakseni muutamia - olivat täysin uusia asiota, joihin suhtauduin aluksi epäilevästi. Ajan kanssa opin ymmärtämään, että ollaksesi täysiverinen teatteri-ilmaisun ohjaaja (vrt. teatterialan ammattilainen), on sinun omaksuttava työkalupakkiisi näitä tekniikoita ja metodeja.

Opiskelujen aikana olen päässyt jatkamaan itselleni rakasta ja tärkeää asiaa, eli harrastajateatterin ohjaamista. Tein lopputyöohjaukseni Lahden Lauantai näyttämössä 2008 syksyllä ja siitä potki jatko seuraavaksi vuodeksi saman ryhmän ohjaajan pestiin. On ollut mielenkiintoista huomata, miten oma ohjaajuus on kehittynyt Metropoliasa suoritettujen opintojen aikana. Syvempi ymmärrys teatterin monimuotoisuudesta on tuonut paljon myös harrastajien kanssa työskentelyyn, vaikka työskentely onkin ollut tekstilähtöistä.

3 LAHDEN LAUANTAINÄYTTÄMÖ

Lahden Lauantainäyttämö on lahtelainen aikuisharrastajateatteri. Toiminta alkoi vuonna 1985 näytelmällä Palokunnan Juhlat (Agapetus)². Ohjaajana toimi tässä ensimmäisessä produktiossa Veikko Manninen. Siitä lähtien Lauantainäyttämö on toiminut yhtäjaksoisesti näihin päiviin saakka saattaen ensi-iltaan vähintään yhden näytelmän vuodessa. Ryhmän toiminta on yhdistyspohjaista ja perustuu jäsenten vapaaehtoisuudelle. Ainoa, jolle maksetaan rahallista korvausta tehdystä työstä on ohjaaja. Yhdistyksen toiminta on pääasiallisesti kaupungin ja maakunnan taiderahastojen avustusten varassa.

Keväällä 2008 oli suorittamassa Lahden Kaupungiteatterissa työharjoitteluani ohjaajan assistenttina Rosa Ruusunen näytelmässä. Näytelmän ohjaajana toimi Maarit Pyökäri. Harjoituskausi oli tiiviimmillään, joten vietin arkipäivät kiinteästi Lahdessa. Olen kaupungista kotoisin ja vanhempani asuvat paikkakunnalla edelleen, joten vietin lokoista peräkammarinpoika elämää vailla huolia. Eräänä helmikuuisena iltana kulutin aikaani kaupunginteatterin harjoitusten jälkeen paikallisessa kulttuuriravintola Hiidenkivessä. Tapasin ravintolassa Eppu Gustafssonin, joka oli toiminut muutamaa vuotta aikaisemmin Lauantainäyttämön ohjaajana ja istui tähän aikaan yhdistyksen hallituksessa. Hän kertoi, että Lauantainäyttämön seuraavan syksyn produktio on ohjaaja vailla, ja kysyi olisinko kiinnostunut mahdollisuudesta hypätä ohjaajan saappaisiin? Työstä maksettaisiin pientä korvausta ja toiveena olisi, että tehtäisiin komediaa. Mietin hetken ja ilmoitin, että ohjaustyö kiinnostaa.

Muutamaa päivää myöhemmin tapasin Lauantainäyttämön puheenjohtajan Sari Inna-
sen, ja suullinen sopimus ohjaajan pestistä oli tehty. Elettiin maaliskuun alkua ja pu-
heenjohtaja ilmaisi, että syksyksi pitäisi mahdollisimman nopeasti olla teksti tiedossa.
Mieleeni juolahti Woody Allenin komedia Jumala. Olin nähnyt kyseisen kappaleen vuo-
situsuhannen alussa Orimattilassa ja tekstistä oli jäänyt sellainen tunne, että se olisi

² <http://www.lauantainayttamo.com/edelliset.html>

hauska totetuttaa itse. Teksti itsessään ei ole kauhean tunnettu, mutta kirjailija taasen sitäkin tunnetumpi. Ehdotin tekstiä puheenjohtajalle, joka ei ensialkuun ollut kauhean innostunut, mutta pienen suostuttelun jälkeen lämpesi idealla ja niin viikon sisällä olin saanut ohjaajan pestin ja tekstikin oli jo tiedossa. En ollut vielä suorittanut opiskeluihin kuuluva omaa ohjausta, joten ajattelin, että tässä on oiva tilaisuus suorittaa pakollinen koulutyö palkattuna ohjaajana tekemättömien koulutöiden listalta.

3.1 Jumala

Jumala on Woody Allenin 1970 luvulla kirjoittama yksinäytöksinen komedia. Se julkaistiin ensimmäisen kerran alkuperäiskielellä kokoelmateoksessa *Without feathers*³ samassa kokoelmassa julkaistiin myös *Kuolema* näytelmä. Suomenkielinen, Rauno Ekholmin kääntämä versio julkaistiin vuonna 1983⁴. Jumalassa on 21 puheroolia ja sen lisäksi lavalla nähdään antiikin aikainen kuoro. Käsikirjoitus on 35 sivuinen. Näytelmän kesto oli Lahden Lauantai näyttämön toteuttamana noin 55 minuuttia. Näytelmä totetutettiin 13 näyttelijällä.

Jumala tuli ensi-iltaan 8.11.2008 ja oli pienoinen menestys (Liite 1). Katsojakeskiarvo oli n. 50 hlö/esitys, joka on Lahden mittakaavassa harrastajaproduktiolle varsin kohtuullinen. Paikallisen menestyksen lisäksi näytelmä valittiin Mikkelin työväen näyttömäpäiville, jossa sitä esitettiin tammikuussa 2009 kolmen esityksen verran. Mikkelin esitykset olivat Jumalan osalta viimeiset ja heti niiden jälkeen Lauantai näyttämön puheenjohtaja esitti kysymyksen olisinko halukas jatkamaan yhteistyötä myös seuraavana syksynä. Vastasin myöntävästi ja sain vapaat kädet tekstin valitsemiseen.

³ http://en.wikipedia.org/wiki/Woody_Allen#Comedy_writer_and_playwright

⁴ Woody Allen, *Jumala*

3.2 Kuolema

Syksyllä 2009 Lahden Lauantai näyttämön toimintaan meinasi tulla katkos. Kaikki alkoi aivan kuten aikaisempinakin vuosina. Produktiot potkaistaan käyntiin touko-kesäkuussa ensimmäisillä lukuharjoituksilla. Niin tälläkin kertaa. Paikalla oli väkeä runsain mitoin ja kaikki vaikutti lupaavalta. Tekstinä oli Jussi Kylätaskun Runar ja Kyllikki. Innokkaita harrastajia oli kerääntynyt Lahden keskustaan Saimaankadun saunaklubin kokoustiloihin yli kaksikymmentä. Uusia ja vanhoja naamoja istui vieressä pöydän ympärillä.

Tästä alkoi produktio, jollaisen puikoissa en ole vielä koskaan ennen ollut. Yksikään aikaisemmista ohjaustöistäni ei olen kohdannut niin paljon vastoinkäymisiä, kuin tämänkertainen produktio. Jälkeenpäin voin sanoa, että onnistuimme työryhmänä selättämään kaikki vastoinkäymiset, mutta helppoa se ei ollut ja en voi kuin ihmetellä sitä panoksen määrää, jonka harrastajavoimin toimivan yhdistyksen aktiivijäsenet ja näyttelijät ovat valmiita tekemään palkatta tämän perinteikkään harrastajaryhmän toiminnan jatkuvuuden vuoksi. Produktio oli minulle suuri kasvun paikka. Tein matkan varrella paljon virheitä, joista haluan oppia, jotta voisin kehittyä omassa ammatissani.

Jumala oli siis haudattu ja juhlittu useaan kertaan ja minua oli pyydetty jatkamaan ohjaajana. Tiedossani ei ollut muita ohjauksia, joten ajattelin, että minulla on hyvää aikaa keväällä pohtia mitä tekstiä lähtisin seuraavaksi työstämään. Olin sitä mieltä, että tällä kertaa ollaan vähän vakavampia ja tehdään selkeästi harppaus hieman mittavampaan produktioon. Tiesin, että iso osa Jumalassa mukana olleista näyttelijöistä olisi aika varmasti mukana myös ensi syksynä ja sitä kautta myös tekstin valinta tulisi olemaan helpompaa. Tiesinhän nyt suurinpiirtein minkä näköisiä ja minkälaisen taitotason omaavia näyttelijöitä minulla tulisi olemaan käytössäni.

Aika kului verrattain nopeaan ja ennen kuin huomasinkaan niin elimme jo maaliskuuta, joka sekin oli kerennyt jo lähelle huhtikuuta. Ensimmäisiin lukuharjoituksiin oli enää muutama kuukausi eikä minulla ollut vielä tekstiä valittuna. Olin pyöritellyt mielessäni ajatusta tehdä jotain suomalaista. Oikeastaan kiitos kuuluu opiskelutoverilleni Petri

Jäärnille, joka vinkkasi minulle Jussi Kylätaskun *Runar ja Kyllikki* näytelmästä. Olin lukenut tekstin kertaalleen muutamaa vuotta aikaisemmin, joten näytelmä oli pääpiirteitään mielessäni. Ajattelin, että tässä on mainio koettelemus ja haaste itselleni ohjaajana. Teksti on massiivinen ja tarina mitä upein. Innostuin niin paljon ajatuksesta tehdä Kylätaskun näytelmän, että oikeastaan olin tehnyt valinnan tekstin suhteen jo ennen kuin olin sitä keväällä lukenut.

Hankin *Runar ja Kyllikki* näytelmän käsikirjoituksen itselleni ja aloin lukemaan tekstiä. Ensimmäisten kertojen jälkeen tiedostin, että kyseessä todellakin on varsin massiivinen teos, jossa ei oikeastaan ole yhtään pientä roolia, joten tekemistä ainakin riittäisi kaikille. Ilmoitin tekstiviestitse puheenjohtaja Innaselle ehdotukseni tekstistä. Vastaus oli heti myönteinen. Kaikenkaikkiaan tähän valitsemisprojektiin ja näytelmän valinnan lukoonlyömiseen meni alle viikko.

3.2.1 Lukuharjoitukset

Lauantainäyttämön vuotuisen produktion aloitus on vakiintunut seuraavanlaiseen käytäntöön. Toukokuussa on ensimmäiset lukuharjoitukset, jonne kaikki yhdistyksen jäsenet ja uudet innostuneet ovat tervetulleita. Kyseisestä tapahtumasta ilmoitetaan jäsenistölle kirjeitse. Harjoituksissa luetaan ensi syksyn näytelmä. Tämän jälkeen toukokuun vaihteessa järjestettävässä Lauantainäyttämön kevätriehassa jaetaan roolit. Ainakin niiltä osin, kuin se on mahdollista. Tämän ensitapaamisen ja riehän jälkeen kesä vietetään taukoa ja ensimmäiset syksyn harjoitukset sovitaan elokuulle. Ensi-ilta pyritään aina pitämään marraskuun alkupuolella.

Kevään lukuharjoitukset olivat toukokuussa alussa Lahden Saunaklubin tiloissa Saimaankadulla. Paikalle oli kerääntynyt yli kaksikymmentä asiasta kiinnostunutta henkilöä. Läsä oli kaikki Jumalassa näytelleet, sekä yli kymmenen uutta kasvoa. Lyhyen alustuksen ja esittelykierroksen jälkeen menimme tekstin pariin. Näytelmässä on 16 puheroolia ja paljon tilaa käyttää joukkokohtauksissa statisteja, joten kaikille kiinnostuneille olisi varmasti tekemistä. Näytelmä kesti luettuna noin puolitoista tuntia ja ensiar-

vion mukaan esityksestä tulisi ilman lyhennyksiä väliaikoinen yli 2,5 tuntinen. vastaanotto oli varsin innostunut. Olin valinnut Runarin ja Kyllikin rooleihin näyttelijät jo muutamaa viikkoa aikaisemmin. Valintani osoittautui jo pelkkien lukujen jälkeen varsin osuvaksi ja oloni oli edelleen hyvin luottavainen. Lukuharjoitusten lopuksi lyötiin lukkoon kevättrien päivämäärä ja lupasin työryhmälle, että tulen jakamaan ainakin tekstimääräisesti suuritoisimmat roolit silloin.

Aika pian lukuharjoitusten jälkeen ensimmäiset ilmoitukset poisjättäytyvistä harrastajista tulivat. Tämä on hyvin normaalia tilanteessa, jossa työryhmä on iso ja mukana paljon uusia kasvoja. Ajatus siitä mitä teatterintekeminen ei vastaakaan todellisuutta. En saa pääroolia. Syitä on monia. Uusista muutamat jättäytyivät pois heti kättelyssä ja Jumalassa näytelleistä harrastajista muutama ilmoitti, että aika ei yksinkertaisesti syksyllä riitä. Omalla harrastajaurallani osallistumisennätys ensimmäisiin harjoituksiin tapahtui vuonna 2001 Lahden Nuorisoteatterissa kun aloimme valmistamaan Anu-Maaria Tuomisen *Kaappaus Kyberavaruudessa* näytelmää. Ensimmäisissä harjoituksissa läsnä oli 48 henkilöä ja seuraavissa harjoituksissa noin 20 henkilöä. Ei siis mitenkään tavantonta, että tällaista luonnollista valintaa tapahtuu.

3.2.2 Roolituksesta

Lukuharjoitusten jälkeen alkoi hirvittävä urakka roolittaa näytelmä. Olin kinkkisessä tilanteessa. Olin valinnut tekstin ajatellen Jumalan työryhmäläisiä. Nyt olin tilanteessa, jossa puolet porukasta olikin aivan tuntemattomia. Suurimmat roolit oli helppo jakaa tutuille ihmisille, mutta kuten jo aikaisemmin mainitsin ko. näytelmässä ei ole kauheasti pieniä rooleja. Nyt olin ohjaajana tilanteessa, jossa jouduin kylmiltään antamaan rooleja harrastajille, joiden taitotasosta minulla ei ollut pienintäkään aavistusta.

Aikaisista perääntymisistä huolimatta roolit oli muutama miesnäyttelijää vaille roolitettu. Tilanne ei, huolimatta sokkoroolituksesta, kuitenkaan vaikuttanut tässä vaiheessa huolestuttavalta. Vaikka avoimiakin rooleja oli, niin minulla oli tiedossa muutamia henkilöitä, joita olin ajatellut tarvittaessa pyytää mukaan. Olin laatinut ensimmäisen harjoi-

tusaikataulun elo- syyskuulle ja toivotin ihmisille hyvää kesää ja nautinnollisia lukuhetkiä käsikirjoituksen kanssa.

3.2.3 Harjoitustilojen metsästys

Lahden lauantainäyttämön esitykset ovat aina Pikkuteatterilla. Pikkuteatteri on Lahden Kulttuuritoimen alaisuudessa toimiva vanha teatteritila, joka aikaisemmin on toiminut Lahden Kaupunginteatterin pienenä näyttämönä. Pikkuteatteria saa vuokrata kuka tahansa esitystaiteelliseen käyttöön.

Tila on aivan uskomattoman hyvä fasiliteeteiltaan harrastajille. Rohkenen väittää, että parempaa tilaa harrastajille ei löydy mistään muualta Suomessa. Pikkuteatterissa esitystilana on oikeastaan vain yksi mutta. Se maksaa ja on kaiken lisäksi melko kallis paikka esiintyä ja harjoitella. Lauantaiäyttämön budjettiin on yleensä varattu 10 kappaletta neljän tunnin harjoituskertoja Pikkuteatterilla ennen esityksiä. Enempään ei yksinkertaisesti ole varaa. Tästä syystä Lauantaiäyttämön esitysten harjoituskaudelle on aina kehitettävä vaihtoehtoisia tiloja. Nämä vaihtoehtoiset tilat ovat milloin mitäkin.

Syksyn 2009 produktion harjoitustilojen metsästys alkoi tuttuun tapaan jo toukokuussa. Aikaisempina vuosina Lauantaiäyttämö on käyttänyt Saunaklubin kokoustiloja harjoittelutilana, mutta tällä kertaa se ei tullut kyseeseen, koska tilalle oli koko syksyksi muuta käyttöä. Meillä ei ollut siis mitään tietoa missä harjoitella lokakuun alkuun asti, jolloin pääsisimme Pikkuteatterille. Alustavasti olimme sopineet, että elokuun ensimmäiset harjoitukset voimme pitää säävarauksella ulkona Lahden vanhan kesäteatterin lavalla Pikku-Vesijärven puistossa. Tämä on varsin mainio paikka harjoitella jos sää sallii ja on valmis sietämään muutaman laitapuolen kulkijan örisemässä katsomon takarivissä.

Kun harjoituskauden alku lähenei ei meillä ollut tämän ulkoharjoittelutilan lisäksi mitään paikkaa tiedossa. Yksi edellisenä vuonna käytetty tila oli tarjolla, mutta kyseessä oli noin 15 neliön toimistohuone, jossa Runar ja Kyllikki näytelmän harjoittelu tuntui vas-

tenmieliseltä. Ratkaisu löytyi lopulta aivan Lahden keskustasta Hämeenkadulla sijaitseva kahvila ateljee Oskarin Pihasta. Kahvilan pihamaalla oli vanha ulkorakennus, jossa oli varsin suuri tyhjä tila. Puheenjohtaja Sari Innanen tunki kahvilan omistajat. Hän otti yhteyttä heihin ja saimme käyttöoikeuden maksutta tähän ulkorakennukseen. Tilaongelmat olivat kadonneet. Ulkorakennus ei sinänsä ollut mikään unelmien täyttymys harjoitustilana. Vetoinen ja homeinen sata vuotta vanha lato, jossa pöllysi ja oli kylmä. Mutta realiteetit oli hyväksyttävä ja kun kerran saimme tilan käyttöömme ilmaiseksi, niin ei auttanut valittaa.

3.2.4 Harjoituskausi

Elokuun alkuun mennessä olin käynyt listan lävitse ihmisistä, joita olin ajatellut pyytää mukaan Runar ja Kyllikki näytelmään. Kukaan ei päässyt mukaan. Tämän lisäksi kesällä oli tullut yksi yllättävä pois jättäytyminen. Leikin kesken jättänyt mieshenkilö oli yksi uusista harrastajista. Hän oli keväällä lukuharjoituksissa vakuuttanut minut ja annoin hänelle Pusu Peltosen roolin. Kyseinen rooli on yksi isoimmista miesrooleista koko näytelmässä. Harrastaja otti minuun heinäkuussa yhteyttä ja sanoi, että hänelle oli auennut mahdollisuus lähteä syyskuun lopussa neljä viikon purjehdusmatkalle. Intoa hänellä olisi ollut pysyä mukana. Harrastajan oma ehdotus oli, että hän esimerkiksi luki käsikirjoitusta joka päivä reissulla, mutta jouduin toteamaan, että keskellä harjoituskautta tällainen lähes kuukauden mittainen poissaolo on kestävä. Minulla oli siis taas yksi rooli lisää miehittävänä ja aikaisemmatkin miehittämättömät roolit olivat edelleen vailla näyttelijöitä.

Ensimmäisiin harjoitukset elokuun alussa olivat edessä. Olin muutamaa päivää aikaisemmin saanut Pusu Peltosen rooliin uuden näyttelijän, mutta siitä huolimatta rooleja oli silti auki. Tämä oli oikeastaan ensimmäinen hetki, kun aidosti aloin huolestumaan siitä miten meidän käy. Vaikka ensimmäinen harjoituskerta oli varsin lupaava ja uudet harrastajat vaikuttivat taitavilta, oli selvää, että roolittamattomat roolit oli pakko saada täytettyä.

Mitä pidemmälle syksy etenisi sitä vaikeampi olisi saada ketään enää mukaan. Silti takaiskut jatkuivat. Ensimmäisten syksyn harjoitusten jälkeen Runarin äidin roolissa oleva näyttelijä soitti minulle ja ilmoitti, että perhepiirissä tapahtuneen sairastapauksen takia hänellä ei ole voimavaroja olla mukana produktiossa. Poisjäännin takia annoin äidin roolin yhdelle ryhmän kokemattomimmista naisnäyttelijöistä. Muut isot naisroolit olivat miehitetty kokeneemmilla näyttelijöillä jo keväällä ja näyttelijät olivat opetelleet tekstiä tehokkaasti. Ajattelin, että on parempi olla tekemättä isojen roolien miehityksen suhteen suuria muutoksia siksi, että prosessi näyttelijöillä roolien suhteen oli jo käynnistynyt.

Kokemattomalla naisnäyttelijällä oli näytelmässä pieni sivurooli, joka sekin aukeni siis jälleen kerran täytettäväksi. Harjoituskautta oli nyt kulunut kolme viikkoa. Olimme saaneet vedettyä kahdet täysimittaiset harjoitukset suunnitellun viiden sijaan. Pääimmäisenä syynä tähän oli Runarin roolissa olevan miesnäyttelijän työkiireet ja Runarin äidin roolissa olleen henkilön poisjääminen. Pienet miesroolit olivat edelleen auki ja samalla kun tein ohjaussuunnitelmia näytelmän ensimmäisistä kohtauksista, siinti edessä jo sellaisia kohtauksia, joissa oli roolihahmoja joille ei ollut näyttelijöitä. Tilanne oli siis kaikenkaikkiaan tukala ja epävarma.

3.2.5 Lopullinen takaisku

Neljäs harjoitusviiko alkoi ja työryhmä oli kokoontunut harjoittelemaan Oskarin Pihaan lahden keskustaan. Runarin näyttelijä saapui tuttuun tapaan hieman myöhässä harjoituksiin. Hän oli kalpea kuin kalkkilaivan kapteeni. Saavuttuaan paikalle hän ilmoitti, että oli käynyt juuri lääkärissä ja hänellä oli todettu ruokamyrkytys. Hän oli joutunut jo aikaisemmin olemaan muutamista harjoituksista pois työkiireiden takia ja näiden harjoitusten oli tarkoitus olla ensimmäiset, jossa pääsisimme ehjästi harjoittelemaan useita kohtauksia. Hetken keskusteltuamme päästin Runarin näyttelijän lähtemään kotiin. Oli selvää, että hänen tilassaan harjoitteleminen ei ollut vaihtoehto. Sanoin hänelle, että ilmoittaa ennen seuraavaa sunnuntaita, että onko hän kykenevä harjoittelemaan. Päästin kaikki kotiin, koska tässä vaiheessa nelituntisista treeneistä oli kulunut jo lähes puolelta tuntia.

Näissä harjoituksissa aistin ensimmäistä kertaa epävarmuutta myös näyttelijöissä produktion tulevaisuuden suhteen. Olin siihen asti onnistunut pitämään naamani perusluokemilla ja luomaan uskoa ryhmäläisiin siitä, että tulemme selviämään tästä produktios- ta. Nyt oli selvää, että meille tulisi hirvittävä kiire näytelmän valmistumisen suhteen. Muistan kuin eilispäivän sen tunteen, kun lähdin näistä torstai-illan harjoituksista. Runarin näyttelijän sairastuminen, roolit ilman näyttelijöitä, keskeisissä rooleissa olevien näyttelijöiden taitotaso suhteessa tehtävään työhön. Tuli sellainen olo, että olen todella tukalassa paikassa.

Perjantaiamuna lähdin melontaretkelle muutaman ystäväni kanssa. Olimme sopineet, että tulemme reissusta niin, että kerkeän hyvissä ajoin Lahteen ennen sunnuntain harjoituksia. Nousimme Repovedellä kanootteihin perjantai iltapäivänä. Olin sulkenut puhelimeni, koska tapanani eräretkillä on olla ilman nyky maailman virikkeitä. Lauantai- iltana rantauduimme ja rupesimme laittamaan nuotiopaikalla ruokaa. Ajattelin laittaa sen verran puhelinta päälle, että tarkistan olenko saanut tekstiviestejä. Näin jälkeenpäin ajateltuna ei olisi kannattanut laittaa puhelinta päälle. Puhelimeni piippasi ja sain tekstiviestin Runarin näyttelijältä: *"Olen sairaalassa ja mut vissiin leikataan kohta"*. Is- tuin nuotiolla villin erämään keskellä ja päässä humisi.

Nyt oli selvää, että tämä oli Lahden Lauantai näytelmän Runar ja Kyllikki esityksen kuo- linisku. Ensi-iltaan oli enää reilut kaksi kuukautta ja pääosan esittäjä makasi sairaalassa puhjenneen umpisuolen takia. Operaatio oli sen verran suuri, että näyttelijä joutui viet- tämään viikon verran sairaalassa. Palasin luonnon äärestä takaisin kaupunkiin ja aloitin asioiden selvittelyn. Ensimmäisenä soitin Lauantai näytelmän puheenjohtaja Sari Inna- selle ja kerroin tilanteesta. Olimme molemmat yhtä mieltä siitä, että tässä tilanteessa näin mittavan näytelmän valmistaminen on sula mahdottomuus. Keskustelimme eri vaihtoehtoista ja ilmoitin, että olen silti halukas tuottamaan sovittuun ensi-ilta päivä- määrään mennessä näytelmän. Puhelun hetkellä minulla ei ollut pienintäkään hajua siitä, mikä ensi-iltaan saatettava näytelmä voisi olla.

Puheenjohtajan kanssa keskusteltuani tein soittokierroksen, jossa ilmoitin henkilökohtaisesti kaikille näyttelijöille tilanteesta ja siitä, että olin päätenyt viheltämään pelin poikki Runar ja Kyllikki näytelmän suhteen. Soittokierros oli hoidettu ja olin perunut harjoitukset sunnuntailta. Puhelussa kerroin näyttelijöille, että tarkoitus on kaikesta huolimatta jatkaa. Sanoin myös, että ymmärrän täysin, jos tässä tilanteessa haluaa jättäytyä syksyn produktiosta pois. Tässä produktion uudessa "alkuvaiheessa" oli selvää, että mikä teksti sitten tehtäisiinkin, niin kiire meille tulisi. Ilmoitin myös, että seuraavat harjoitukset ovat heti tiistaina ja tarkoituksena olisi, että toisin tekstiehdotuksia luettavaksi sille kerralle. Kukaan ei puhelussa ilmoittautunut jättäytyvänsä pois, vaikka kaikille Runar ja Kyllikki näytelmän peruuntuminen olikin kova pettymys.

3.2.6 Jatko ja uusi teksti

Minulla oli noin 48 tuntia aikaa hankkia uusi teksti luettavaksi tiistain harjoituksiin. Oli selvää, että päätös tekstistä oli tehtävä nopeasti. Tässä vaiheessa tiistain harjoituskertaa mukaan lukien meillä oli jäljellä reilut 60 tuntia tehokasta harjoittelu-aikaa kun Runar ja Kyllikki näytelmän harjoitteluyritykseen oli tuhrautunut noin 50 tuntia pitämättömiä harjoitustunteja. En siis voinut lykätä tekstin valitsemista yhtään eteenpäin. Soittelin opiskelijatovereilleni ja teatterialan tuttaville, josko joltain löytyisi hyvä ehdotus. Vaikka tilanne oli tukala, niin oli se nyt myös lähtökohdiltaan helpompi. Tiesin työryhmän koon, joten osasin rajata tekstejä sen mukaan, että kaikille olisi tekemistä ja toisaalta ei tarvitsisi enää hankkia uusia tekijöitä ryhmään. Semminkin kun koko syksy oli ollut alituista näyttelijänmetsästystä varsin huonoin tuloksin.

Mieleeni juolahti maanantai aamupäivänä ratkaisun mahdollisuus. Olin aikaisempaan syksynä ohjannut Lauantainäyttämölle Woody Allenin Jumalan ja jo silloin kuullut hänen toisesta näytelmätekstistä nimeltä Kuolema. Ongelma oli, että en ollut lukenut tekstiä ja minulla ei ollut pienintäkään hajua roolien määrästä saati näytelmän kestosta. Olin tuona maanantaina töissä Forssassa, joten soitin ruokatunnilla yhdelle Lauantainäyttämön jäsenelle, josko hän voisi käydä Lahdessa kirjastossa katsomassa löytyykö ko. näytelmää hyllystä. Näytelmä löytyi. Puhelimen välityksellä selvisi että näytelmä on 45 sivuinen ja siinä oli 20 puheroolia. Sen pidemmittä puheita pyysin häntä otta-

maan tarvittava määrä kopioita tekstistä. Sovimme, että tapaamme tiistaina tuntia ennen harjoituksia, jotta kerkeän edes auttavasti selaaman tekstin lävitse, ennen kuin ehdotan sitä työryhmälle.

Tilanne oli nurinkurinen aikasempiin ohjaustöihini nähden. Yleensä ohjatessani tekstilähtöistä teatteria on minulla tiedossa valmistettava teksti jo kuukausia ennen harjoitusten alkua. Kun teksti sitten viedään työryhmän luettavaksi olen ohjaajana lukenut käsikirjoituksen monta kertaa ja pyrkinyt synnyttämään jonkinlaisen vision. Nyt tilanne oli se, että tuntia ennen ensimmäistä lukuharjoitusta, olin lukenut tekstin auttavasti kertaalleen läpi eikä minulle ollut muodostunut ymmärrettävästä syystä minkäänlaista kuvaa siitä.

Onnekseni tämä varsinaisella hakuammunnalla valittu teksti sai koko työryhmän puolelleen ja kuin ihmeen kautta olimme saaneet uuden tekstin, vaikka edellisestä tekstistä oli vasta kahta päivää aikaisemmin luovuttu. Roolijako oli tehtävä nopeasti, joten tiistain harjoituksissa luimme erilaisilla kombinaatioilla tekstin kolmeen kertaan ja samalla pohdin kuumeisesti miten jaan roolit. Pääroolin sain jaettua jo heti samana iltana. Tekstissä on yksi iso rooli Kleinman, joka oli kaikkien työryhmäläisten mielestä kuin luotu Lauantainäyttämön vanhalle konkarille Miikku Toloselle. Muut roolit lupasin jakaa seuraaviin harjoituksiin mennessä, jotka olivat heti torstaina.

Kuolema on muodoltaan roadmovie tyyppinen näytelmä. Päähenkilö Kleinman kulkee öisessä kaupungissa ja kohtaa erikoisen kavalkadin hahmoja. Näytelmän ensimmäinen puolisko on Kleinmanin ja eri roolihahmojen välisiä dialogeja. Tälläinen rakenne - ei ehkä dramaturgisesti kaikkein kestävin - oli mitä mainion tilanteessamme, jossa aikaa oli vähän ja se täytyi käyttää tehokkaasti. Vasta aivan viimeiset kohtaukset olivat isoja joukkokohtauksia. Pystyin vaivattomasti tekemään selkeän harjoitusaikataulun, joten jo heti ensimmäisen lukuharjoituskerran jälkeisissä torstain harjoituksissa pääsimme lavalle harjoittelemaan.

3.2.7 Kuoleman harjoituskausi ja esitykset

Kuoleman harjoitusten alkaessa motivaatio ryhmässä oli todella korkealla. Kaikki olivat ymmärtäneet, että vaikka alku oli ollut enemmän kuin hapuileva, ei se ollut varsinaisesti kenenkään syy. Olimme kohdanneet työryhmänä paljon vastoinkäymisiä ja ongelmia. Sen sijaan, että nämä ongelmat olisivat rikkoneet ryhmässä vallitsevaa tiimihenkeä, ne vain vahvistivat sitä entisestään. Olimme yhdessä päättäneet rykäistä esityksen edessä hämmöttävään ensi-ilta päivään mennessä.

Harjoituskaudella vastaan tuli esitykseen liittyviä ongelmia. Olin tavallaan valmistautunut siihen, että haasteita ja yllätyksiä tulee vastaan, kun valinta kerran oli tehty käytännöllisesti katsoen sokkona. Itseasiassa nämä mainitsemani ongelmat ovat aivan normaaleja tilanteita joita ohjaaja ohjatessaan kohtaa. Nyt erotuksena oli se, että teksti oli yhtä uusi ohjaajalle kuin muillekin työryhmäläisille. Vaikka en metodina suosittelut kenellekkään tällaista "sokkona teksti käteen ja sitten heti treenaamaan"- tyyliä, niin jotain hyvin katharsiksen omaista siinä on. Etenin ohjatessa veitsi kurkulla eteenpäin. Ohjasin näyttelijöille suuntia ja seuraavalla sivulla huomaa että tämä johtaa täysin epäloogiseen tilanteeseen seuraavassa kohtauksessa. Silloin ei auttanut kuin palata taaksepäin ja tehdä toisenlainen ratkaisu.

Kuoleman harjoituskausi meni sen suuremmista ongelmista eteenpäin ja hyvin nopeasti olikin jo ensi-ilta viikko. Vaikka harjoitustunteja oli vähemmän kuin mihin yleisesti ottaen olen tottunut, niin vältyimme panikoimiselta. Ryhmässä oli luottavainen olo. Miikka Tolosen uskomaton urakka Kleinmanin roolissa ja konkreettisesti varsin suuren tekstimäärän opettelemisessa lyhyessä ajassa oli varmasti sellainen tekijä joka vaikutti jokaiseen näyttelijään ja heidän suorituksiinsa. Kukaan ei nurissut tai valittanut vaikka päivät olivat pitkiä, sillä Miikka oli jokatapauksessa aina harjoituksissa.

Kuolema tuli ensi-iltaan pahaenteisesti perjantaina 13.11. Joskin tuossa hetkessä olimme varmoja siitä, että tuo pahamaineinen päivä oli osuva vain siksi, että olimme aikaisemmin syksyllä kärsineet epäonnesta. Ensi-ilta oli menestys ja Pikkuteatterin 160

paikkainen sali oli loppuunmyyty (Liite 2). Juhlat olivat varsin riehakkaat ja niissä vallitsi suuri huojentuneisuuden tunnelma. Olimme porukalla selättäneet monet takaiskut ja saaneet mahtavan esityksen ensi-iltaan.

Ensi-illan jälkeisenä päivänä sain viestin, että yksi näyttelijöistä on sairastunut sikainfluenssaan ja on sairaalassa. Tämän jälkeen sain vielä kolme muuta puhelua, jossa työryhmäläiset ilmoittivat makaavansa kotona 39 asteen kuumeessa. Jouduimme perumaan seuraavat kolme esitystä ja suunniteltu yhdeksän esitystä sisältävä esityskausi kutistui 6 esitykseen. Epäonni oli siis vielä kerran päättänyt näpäyttää meitä sormille. Esityskausi vuoden 2009 osalta oli ohi ja pääsimme viettämään ansaittua joulutaukoa. Tammikuussa Kuolema-näytelmää esitettiin vielä kolme kertaa ja niin varsin tapahtumarikas produktio oli niiltä osin ohi. Luvussa 5.5 palaan vielä esityskauden jälkeisiin tapahtumiin.

4 HARRASTAJISTA

harrastus, yksilön pyrkimys valita tietynlaisia ympäristön tarjoamia toimintamahdollisuuksia. Harrastukset kehittyvät ja muuttuvat nopeasti ennen 17-18 vuoden ikää, minkä jälkeen ne vakiintuvat huomattavasti.

(Facta2001, 1981)

4.1 Harrastajien ominaislaatu (A) ja (B)

Olen tullut yli kymmenen vuotta kestäneen teatteriharrastaja ja teatteriopiskelija urani aikana siihen tulokseen, että teatteriharrastajat voidaan jakaa rujosti kahteen ryhmään. (A) Niihin, jotka haluavat teatterista itselleen ammatin (minkä tahansa teatteriin liitty-

vän) ja (B) niihin, joille teatteri on pelkkä harrastus ilman sen suurempia suunnitelmia tai unelmia. Tämä jaottelu ei niinkään kuvaa harrastajien taitotasoa. Molemmissa ryhmissä on varmasti samassa suhteessa taitavia ja taitamattomia tekijöitä. Motiivit ovat vain selkeästi erilaiset.

Varsin yksinkertainen jaottelu, joka pätee varmasti lähes kaikissa harrastuksissa, mutta harrastajateatterissa työskennellessä on tällainen lähtökohtien ero syytä ottaa huomioon. Itse kuului aikoinaan ammattiurasta haaveilevaan ryhmään A. Innostus teatterista muuttui heti haaveeksi näyttelijän urasta ja siitä sitten eteenpäin haaveiluksi ohjaajan urasta. Lopulta sain rauhan nykyisessä opinahjossani.

Tämä "haluan tästä ammatin"- ilmiö on kohdallani toistunut lähes poikkeuksetta kaikissa aikaisemmissa harrastuksissani ennen teatteria. Aloitin koripallon 11 –vuotiaana - Halusin ammattilaiseksi. Tätä harrastusta tosin kesti n. 8 kuukautta ja haaveet ammattilaisuudesta karisivat viimeistään ensimmäisessä piiriturnauksessa saavutettuani 0 pistettä ja 1 levympallon. Koripallo oli vain esimakua: kalastaja, valokuvaaja, tähtitieteilijä ja viimeisenä näyttelijä.

Vaikka edellämainituista ylevistä harrastuksista suurin osa on edelleen jäljellä (lukuunottamatta koripallo) ja olen siirtynyt niiden kohdalla ryhmään B, niin jokaisen kohdalla on ollut ainakin lyhyt ajanjakso, jolloin haaveena oli ammattilaisuus ja ura aiheen parissa. Edellämainittu on tietysti helppo leimata itsestänselvyytenä, mutta kun ajatellaan teatteria ja sen parissa esiintyvää harrastajuutta on tällä jaotellulla selkeä merkitys.

Helsingin Ylioppilasteatterin taiteellinen johtaja Inkariina Simola on todennut haastattelussa että jako harrastajien ja ammattilaisten välillä on teennäinen ja jossain määrin tarpeeton (Teatteri-lehti 7/2009 10). Olen hänen kanssaan pääkaupunkiseudun aspektista katsottuna täysin samaa mieltä. Ylioppilasteatteri, Ilves-teatteri ja Kellariteatteri, jotka uskallan mainita kolmena merkittävimpänä helsinkiläisenä harrastajateatterina, pursuavat ryhmään A kuuluvia harrastajia. Toki mukana on varmasti myös ryhmään B

kuuluvia ihmisiä, mutta jos laskisi näiden kolmen teatterin huppareiden määrän teatterikorkeakoulun toisen vaiheen aamupäiviltä, niin veikkaisin, että luku on suuri.

Näissä harrastajateattereissa on myös paljon ulkopaikkakunnilta tulleita nuoria, joilla syynä Helsinkiin muuttoon on juuri urahalut teatterin parissa. Simola työskentelee siis pääasiallisesti A ryhmään kuuluvien äärimmäisen motivoituneiden, teatteriurasta haaveilevien nuorten kanssa. Kun vielä otetaan huomioon, että näissä harrastajateattereissa harrastajat valitaan pääsykokeilla on käytössä siis myös tarpeellisia taitoja omaavia harrastajia. Mielestäni Simolan väittämä kuitenkin päde aina. Suurin osa harrastajateattereista, mukaan lukien Lahden Lauantainäyttämö ei pidä joka kevät pääsykokeita, vaan politiikkana on, että kaikki jotka haluavat mukaan, myös pääsevät.

Itse kannatan henkeen ja vereen sitä, että harrastajateatterissa - etenkin nuorten parissa – ei käytettäisi pääsykokeita. On selvää, että hakijoita voi olla liikaa suhteessa aloituspaikkoihin ja silloin pääsykokeet ovat jossain määrin perustellut, mutta silloinkin asian voisi ratkaista esimerkiksi ilmoittautumisjärjestykseen perustuvalla valinnalla. Jos nuoria aletaan jo harrastuksen alussa arvottamaan pääsykokeilla, menee asiat mielestäni täysin nurinkuriseksi. Teatteri kun parhaimmillaan voi olla upea sosiaali- ja kasvatustyön työväline ja pahimmillaan se voi olla narsismia ja egoisimia ruokkiva ja vääristelevä hirvitys.

On myös otettava huomioon, että Simolan havainnot perustuvat Helsingin Ylioppilasteatterissa harrastaviin ihmisiin. Ylioppilasteatteri on aina ollut kovaan ääneen nostamassa itseään joksikin muuksi, kuin vain harrastajateatteriksi.

Ylioppilasteatteri on kausittain ollut sekä maamme näkyvin harrastajateatteri että myöhempien ammattilaisten itseopiskelu- ja kokeilulaitos. Nimitys 'harrastajateatteri' peittää sen toimikenttää ja historiasta vain osan.

-Kansan Uutiset 13.4.1978

Harrastajateattereissa ja niiden jäsenien harrastamisen syissä ja laaduissa on eroa. Toiset tavoittelevat tähtiä ja toiset haluavat harrastaa teatteria siinä missä samaan aikaan he haluavat käydä tallilla harjaamassa hevosia. Miksi tällaisen asian huomioon ottaminen sitten on tärkeää? Jos ohjaaja ei ota huomioon sitä, millaisten tahtotasojen kanssa harrastajateatterissa työskentelee, voi joutua isoihinkin konflikteihin. Esimerkitapaukseni tapahtui syksyllä 2008 Lahden Lauantainäyttämön ensi-ilta viikolla. Harjoittelimme Jumala näytelmää. Ensimmäinen pääharjoitus oli juuri loppunut ja työryhmä kerääntynyt kuulemaan palautteen. Olin yhdessä kohtauksessa kiinnittänyt huomiota siihen, että eräs näyttelijöistä teki lavalle tulon yhdessä kohtauksessa aina eri tavalla ja varioiden. Tästä johtuen kohtauksen sisäinen rytmi kärsi.

Olimme jo aikaisessa vaiheessa harjoittelua saaneet kohtauksen toimimaan mainiosti, mutta ensi-illan lähestyessä näyttelijä oli alkanut varioimaan hirvittävän paljon. Mainitsin asiasta harrastajalle, kuten olin jo moneen kertaan tehnyt. Hän vastasi, että ymmärtää mitä tarkoitan, mutta että ei enää pysty tekemään sisääntuloa niin kuin olimme alunperin sopineet. Vastaukseni tähän toteamukseen oli: *”mitä paskaa tuo on – ihan varmasti pysty tekemään sen niin kuin on harjoiteltu”*. Syy siihen, että muistan niin tarkasti tuon kyseisen lausahdukseni selviää kohta. Annoin loput palautteet ja lähetin ihmiset kotiin.

Myöhemmin samana iltana sain ko. miesnäyttelijältä viestin, jossa hän toivoi, että voisimme nähdä huomenna ennen harjoitusten alkua, koska haluaisi keskustella yhdestä asiasta ennen harjoitusten alkua. Sovimme, että näemme puoli tuntia ennen teatterilla, niin meillä on hyvin aikaa jutella. Itselläni ei tässä vaiheessa ollut pienintäkään aavistusta mistä voisi olla kyse.

Seuraavana päivänä menin teatterille hyvissä ajoin ja miesnäyttelijä ilmestyi paikalle haudanvakavana. Ennen kuin kerkesin sanoa mitään hän hyökkäsi silmilleni ja alkoi huutaa, että *”kukaan ei koskaan ole loukannut häntä niin paljon kuin minä eilen”*. Oli aivan ymmälläni. Minulla ei ollut pienintäkään hajua mistä miesnäyttelijä puhui. Kysyin, että mistä on kyse. Hän selvitti, että edellisen illan palautteessa olin sanonut, että *”kaikki mitä hän lavalla tekee on paskaa”*. Jatkoksi siihen hän totesi, että *”teatteri on*

hänelle harrastuksena henkireikä ja pitää hänet järjissään”, ja että ”hän ei voi sietää sitä, että joku ammattilainen tulee morkkaamaan hänen tekemistään”. Olin tietysti pahoillani siitä, että hän oli pahoittanut mielensä niin pahasti, mutta pidin tiukasti pintani siitä, että en ollut häntä haukkunut tai muutenkaan tietoisesti loukannut. Olihan sentään kyseessä ensi-ilta viikko. Olisi pedagogisesti aika kestäväntöntä ruveta haukkumaan harrastajia muutamaa päivää ennen ensi-iltaa.

Lopulta tilanne selvisi ja miesnäyttelijä ymmärsi, että kyseessä oli puhdas väärinkäsitys, mutta kyseinen tapaus on hyvä esimerkki siitä, millaisessa todellisuudessa harrastaja-teatterin ohjaaja toimii. Vaikka teatteri on harrastus siinä missä muutkin, niin teatteriharrastukseen poikkeuksetta liittyy jotain hyvin henkilökohtaista. Kun muistelen itseäni harrastajana tunnistan sen henkilökohtaisuuden tason, joka minua ajoi harrastuksessa eteenpäin. Huvittavaa sinänsä, mutta jälkeinpäin ajateltuna ajattelin hyvin samalla tavalla omasta näyttelemisestä muutamia vuosia sitten. Henkilökohtaisia syitä harrastaa teatteria on yhtä monta kuin on harrastajia, mutta poikkeuksetta teatteria harrastavilla ihmisillä on hyvinkin voimakkaita tunteita liitoksissa teatteriin ja sen tekemisen syihin.

Harrastajia voi luokitella kuinka paljon tahansa, mutta loppukädessä vastuu harrastaja-teatterin tekemän työn lopputuloksesta on aina ohjaajalla. Ohjaajan täytyy harrastajien kanssa työskennellessä olla valmis reagoimaan tilanteisiin tilanteiden vaatimalla tavalla. Olet sitten ohjaamassa pelkkiä A ryhmän harrastajia tai vaihtoehtoisesti pelkkiä B ryhmän harrastajia, pitää ohjaajan löytää keino saattaa produktio kunniallisesti loppuun. Yleisesti ottaen aikuisharrastajaryhmät ovat erilainen sekoitus A ja B ryhmien ihmisiä ja ohjaajana täytyy luovia erilaisten tahtotasojen välillä.

Ensimmäinen josta mielestäni täytyy joustaa on taiteellisen täydellisyyden tavoittelu. On elettävä niiden realiteettien mukaan, jotka kukin ryhmä tuo mukanaan. Jos ryhmässä kukaan ei pysty tekemään Hamletin roolia, niin silloin ei varmasti kannata yrittääkään tehdä kyseistä näytelmää. Jälkeinpäin olen pohtinut paljon tätä asiaa Lahden Lauantainäyttämön ja Runar ja Kyllikki tekstivalintani kohdalla. Kun valitsin tekstiä en niinkään ajatellut harrastajateatterin ohjaajan näkökulmasta, vaan siitä, että haluaisin

ohjaajana itselleni ison haasteen. Valitessani keväällä tekstiksi Runar ja Kyllikki näytelmän ei minulla ollut hajuakaan minkälaisia ihmisiä ryhmässä tulee olemaan.

4.2 Harrastajien ohjaaminen

Ohjaajana olen työskennellyt pääasiallisesti harrastajien parissa. Teatteria eri muodoissa olen kuitenkin tehnyt niin teatterialan opiskelijoiden kuin laitosteatterissa ammattilaisten kanssa. Harrastajien kanssa toimimisessa on selkeästi omat ominaislaadut. Ohjaajana täytyy aina muistaa, että ihmiset ovat tekemässä teatteria omasta vapaasta tahdosta – vapaa-ajallaan.

Mielestäni ohjaajan on tärkeää pohtia sitä, miksi ihmiset alkavat harrastaa teatteria? Ennen teatteri-ilmaisun ohjaaja opintoja olin itse harrastajanäyttelijä ja sen lisäksi ohjasin harrastusmielessä teatteria. Tässä vaiheessa minulle oli jo kuitenkin selvää, että haluan itselleni ammatin teatterista. Voin siis sanoa, että teatteriharrastukseni on aina pyrkinyt harrastuksen muuttamisesta amatiksiksi. Tämä ammatin tavoittelu on taas johdannut siihen, että olen pyrkinyt harrastajana mahdollisimman hyvään taiteelliseen lopputulokseen. Tämän taiteellisen täydellisyyden tavoittelu toi mukanaan myös tunnollisuuden ja nöyryyden suhteessa harrastukseen.

Harrastajien kanssa työskennellessä ei voi kuitenkaan olettaa, kuten aiemmin kertomani esimerkki osoittaa, että kaikki tekijät olisivat mukana taiteellisen täydellisyyden tavoittelun näkökulmasta. Ohjaajan ja näyttelijöiden eri lähtökohdat aiheuttavat helposti ongelmia ja suoria ristiriitoja. Jos ohjaajalla on suuri visio ja malttamaton tarve päästä itselleen asettamaansa taiteelliseen tavoitteeseen on hyvin todennäköistä, että jossain vaiheessa produktiota tulee konflikteja. Palaute on liian ankaraa, näyttelijälle tulee riittämätön olo, teatteri ei (ohjaajan näkökulmasta) kiinnosta tarpeeksi. Syitä on lukuisia. Nämä syyt on kuitenkin otettava huomioon, jotta harrastajalla olisi harrastuksensa parissa turvallinen ja hyvä olo.

4.3 Kultainen keskitie

Väliotsikko viittaa antiikin kreikan filosofien laajalti käyttämään ajatusmalliin äärimmäisyyksien välttämisestä.⁵ Mielestäni tämä ajattelutapa sopii kuin nakutettuna harrastaja-teatterin ohjaamiseen. Vältä runnomasta taiteellista ambitiotasi ryhmän niskaan, jos he eivät sitä pysty kantamaan. Muista kuitenkin, että teatterialan harrastajat todennäköisesti hakeutuvat harrastuksen pariin haastaakseen itseään, kehittyäkseen teatterilmaisussa tai jostain muusta yhtä painavasta syystä. Liian helpollakaan ei saa päästää niin harrastajaa, kuin itseään.

5 VUOROPUHELU KUOLEMA PRODUKTION KANSSA

5.1 Aloitus

Luultavasti useimpien ensimmäiset opetuskerrat ovat vain hengissä selviämistä: on kerätty yhteen kaikki mahdolliset harjoitteet, jotka ovat mieleen juolahtaneet ja ainoa tavoite on ollut saada tunti pidettyä ja välttää oman tietämättömyyden ja sisäisen kaaoksen paljastuminen.

(Leikkonen 2001, 163)

Jouni Leikkonen kiteyttää artikkelissaan *Alkuharjoitteista roolinrakentamiseen* osuvasti sen, millainen olo itsellä poikkeuksetta ensimmäisillä harjoituskerroilla poikkeuksetta on. Vaikka kyseinen artikkeli käsitteleeekin teatteria näyttelijäntyön opettajan näkökulmasta on ylläoleva lainaus, kuin suoraan omasta elämästäni. Vaikka olisit kuinka val-

⁵ http://fi.wikipedia.org/wiki/Kultainen_keskitie

mistautunut, niin ohjaajan statuksella ihmisten eteen meneminen on poikkeuksetta kammottava tilanne. Vertaisin sitä myös stand up - koomikon työskentelytilanteeseen. Seisot ihmisten edessä ja ihmiset todella odottavat sinulta jotain. Jos et onnistu täyttämään sinuun kohdistuneita odotuksia, niin saat märkiä rättejä naamallesi. Sinun on voitettava harrastajat puolellesi. Koska harrastajateattereissa on kova vaihtuvuus niin poikkeuksetta, vaikka työskentelisit samassa ryhmässä vuosia, on paikalla aina aloitettaessa uutta produktiota, uusia kasvoja, joiden luottamus sinun täytyy voittaa.

Sen lisäksi, että sinun on saatava heti ensimmäisessä tapaamisessa porukka tuttuja ja tuntemattomia puolellesi on myös saatava harrastajat luottamaan toisiinsa. Harrastajaryhmässä on aina niin monta erilaista persoonaa, kuin ryhmässä on ihmisiä. Heitä erottaa persoonien lisäksi myös kokemuksen määrä ja taitotaso. Joku on ollut toiminnassa 20 vuotta, toinen on ensimmäistä kertaa. Ryhmäyttäminen on siis ensiarvoisen tärkeää. Opiskellessani Metropolia Ammattikorkeakoulussa olen ollut lukuisissa erilaisissa ryhmissä ja sitä kautta ryhmäytymistilanteissa. Koulun kautta olen saanut kattavan työkalupaketin ryhmäytymisleikkejä ja harjoitteita, joilla alkujännitystä ja vierastamista aletaan purkamaan. Nämä leikit ja harjoitteet ovat poikkeuksetta olleet varsin tehokkaita.

Ohjaajana on tärkeää muista olla mukana ryhmäytymisprosessissa alusta lähtien. Harrastajien kanssa työskennellessä ohjaajaa katsotaan aina hieman yläviistoon, joten on ensiarvoisen tärkeää että ohjaaja itse heittää itsensä likoon. Itselläni on tapana pelleillä ja mokailla ja asettaa itseni naurunalaiseksi ja olen huomannut, että tällä tavalla toimimessa saa helposti ryhmän luottamuksen puolelleen. Toki täytyy muistaa, että kohtuus tässäkin asiassa. Jos ohjaaja heti alkumetreiltä lähtien keskittyy vain pelleilyyn niin ei siitäkään mitään tule. Olen sitä mieltä, että oli produktio minkälainen tahansa, niin ryhmäytymiselle täytyisi aina varata aikaa.

Lahden Lauantaiäyttämön vuoden 2009 produktiossa ei tällaista ryhmäyttämistä tapahtunut. Paikalla oli kaikki edellisen vuoden näytelmässä mukana olleet, mutta sen lisäksi kymmenen täysin uutta kasvoa. Suurin osa uusista kasvoista oli tuttuja ja tutun tuttuja aikaisemmin mukana olleille, mutta pohjimmiltaan tilanne oli se, että edessäni

oli täysin uusi ryhmä ja minun olisi pitänyt ottaa se asia paremmin huomioon. Näin jälkikäteen kun asetun näiden uusien kasvojen paikalle ja mietin ensimmäistä lukuharjoituskertaa, en ihmettele, että niin moni jättäytyi pois. Ohjaaja on tuntematon ja vitseilee puolen porukan kanssa, kun uudet taas istuvat hiljaa ja jännittävät. Sen jälkeen ohjaaja ilmoittaa, että pääroolit on jaettu. Voisin kuvitella, että tällainen saattaa herättää uudessa harrastajassa voimakkaan ryhmäänkuulumattomuuden tunteen.

En voi tietysti varmasti tietää, olisiko uusista kasvoista ollut mukaantulijoiksi, jos meillä olisi ollut resursseja leikkiä ensimmäiset kerrat, ja vasta myöhemmin olisimme menneet tekstin pariin. Luulen kyllä, että tällaisella ratkaisulla oltaisiin välttytty ainakin osalta poisjäänneistä.

5.2 Roolitus

Harrastajia ohjatesani olen työskennellyt pääsääntöisesti tekstilähtöisesti. Ryhmän eteen tuodaan valmis teksti, jota aluksi luetaan eri kombinaatioilla ja sen jälkeen ohjaaja jakaa roolit. Jos vertaa tilannetta esimerkiksi laitosteatterin todellisuuteen, jossa kuukausipalkkaiset ammattilaiset raadollisesti lukevat seuraavien produktioiden roolitukset ilmoitustaululta, niin harrastajille näytelmän valmistaminen ja harjoittelu on aina uniikki ja erikoinen tapahtuma. Roolituksen tekemiseen liittyy jokaisella harrastajalla ääneen sanomattomia toiveita ja haaveita.

Omasta harrastajakokemuksesta osaan sanoa, että lukuharjoituksissa jokaiselle harrastajalle valikoituu joku toiverooli. Tämä on tietysti ensiarvoisen tärkeää huomioida, mutta jos toiveita alkaa keräämään esimerkiksi henkilökohtaisesti haastatteleamalla jokaista ryhmän jäsentä, huomaa todella nopeasti, että sen tien valitseminen on loputon suo. Kärjistetysti kaikki naiset haluavat tehdä Malviinan roolin ja kaikki miehet Juhanin roolin, tai Lauantainäyttämön tapauksessa Runarin ja Kyllikin roolit.

Toiveiden kuuleminen haastattelemalla ei siis välttämättä ole paras tie. Itse pyrin ohjaajana kultaisen keskitien löytämiseen. On hyvä kuunnella millaista vastaanottoa teksti saa ja minkälaista keskustelua se herättää. Ensimmäinen lukukerta on vähän kuin ensivaikutelma ihmisestä. Siksi ensimmäisellä lukukombinaatiolla on suuri merkitys. Vaikka poikkeuksetta ohjaaja sanoo, että tämä ei ole sitten lopullinen roolijako, niin harrastajilla on alkanut jo surraamaan ja ensikosketus tiettyyn rooliin on aina vahva ankkuri. Tietysti ihanteellista olisi, jos aikaa olisi rajattoman paljon ja sitä kautta roolitus olisi kiireetön tapahtuma, mutta harvemmin - jos koskaan - harrastajaproduktiossa aikaa on satoja tunteja.

Runar ja Kyllikki näytelmän roolituksessa minulle tapahtui muutamia virheitä. Ennen ensimmäisiä lukuharjoituksia olin jo jakanut sekä Runar Karlsonin, että Kyllikki Laihon roolit. Molemmat näyttelijät olivat olleet aikaisemmin mukana ja kun luin tekstin ensimmäisen kerran, niin kyseiset harrastajat nousivat heti mieleeni. Tullessani ensimmäisiin harjoituksiin olin siis jakanut kaksi keskeisintä roolia. Vielä keväällä 2009 tämä pääroolien etukäteen jako oli hyvä asia, mutta myöhemmin siitä aiheutui aikataulullisia ongelmia, jotka olisin voinut välttää ottamalla näyttelijöiden henkilökohtaisista aikatauluista hieman perusteellisemmin selvää. Sen lisäksi, vaikka näyttelijät olivat kuin luotu tekemään nuo roolit, olisin – muuta työryhmää ajattellen – voinut jakaa roolit julkisesti vasta muiden roolien kanssa. Tällöin oltaisiin ehkä saatu aikaan parempi konsensus uusien ja vanhojen tekijöiden välillä. Käsittelen aikatauluihin liittyneitä ongelmia myöhemmin tässä luvussa.

Toinen asia oli perusteeton kiiree roolien jakamiseen. Olin aikaisempaan vuonna tullut Lahden Lauantainäyttämön toimintaan mukaan ja silloin ensikertalaisena olin omaksunut työskentelytavan, jota ryhmässä oli käytetty jo aikaisemmin. Työryhmä kasataan pintapuolisesti keväällä ja myös roolit pyritään jakamaan kevään aikana, vaikka varsinaiset harjoitukset alkavat vasta elokuussa. Valitessani suuritöisen klassikkotekstin minun olisi pitänyt radikaalisti muuttaa tätä käytäntöä. Valitettavasti tämä valkeni minulle vasta marraskuussa, kun olimme saattaneet ensi-iltaan toisen näytelmän. Keväällä harjoitustunteja oli noin viisi, kun niitä olisi pitänyt olla vähintään nelinkertainen määrä.

Harjoitustuntien lisäämisellä keväälle olisi vältetty ainakin muutama poisputoaminen kesän aikana tai ainakin poisjäämiset olisivat tapahtuneet jo heti toukokuussa. Samaan aikaan ohjaajana olisin saanut arvokasta tietoa uusista harrastajista ja roolitus olisi ollut varmemmalla pohjalla. Nyt näin ei tapahtunut ja lähdimme kesätauolle valheellisessa turvallisuuden tunteessa.

Se, että valitsin tekstin etukäteen oli virhe. Olenkin sitä mieltä, että työskenneltäessä harrastajien kanssa tekstilähtöisesti tulisi toteutettava teksti valita aina työryhmän kanssa. Ohjaajalla on tietysti lopullinen vastuu, mutta luulen tämän produktion kokemusten pohjalta, että mielekkäin ja toimivin ratkaisu olis se, että ensimmäisiin lukuharjoituksiin ohjaaja tuo useita tekstejä. Näitä näytelmiä sitten luetaan yhdessä ja ratkaisu toteutettavasta tekstistä tehdään niin demokraattisesti, kuin se vain teatterissa on mahdollista. Tällaista metodia käytimme esimerkiksi koulussa, kun valmistimme 2. vuosikurssin aikana Klassikkoperiodilla Simo Routarinteen ohjauksessa *Mistä on pienet tytöt tehty* näytelmän.

5.3 Aikataulut ja sitoutuminen

Uskallan väittää, että teatterialan ammattilasten ja opiskelijoiden kanssa ei aikataulut ja sitoutuminen aiheuta samanlaisia ongelmia, kuin harrastajien kanssa. Työsopimukset ja opiskeluihin liittyvät suoritukset varmistavat sen, että ihmiset ovat paikalla kun pitää harjoitella. Tällainen yleistys ei tietysti ole kaikenkattava. Ongelmia aikataulujen ja läsnäolon kanssa tulee myös ammattikentällä. Harrastajien sitoutuminen harjoitteluun ja harjoituksissa käyntiin kuitenkin varioi aivan valtavasti. Harrastajia kun ei sido työehtosopimukset tai muutkaan säädökset.

Ollessani itse harrastustoiminnassa mukana edustin ryhmää, joka on aina paikalla harjoituksissa. Teatteriharjoitukset menivät kaiken edelle. Kun sain ohjaajalta harjoitusaikataulut, niin ne menivät oikeastaan kaiken edelle. Sukujuhlista vain häät ja hautajaiset saattoivat vaikuttaa läsnäolooni teatteriharjoituksissa. Kun Lahden Nuorisoteatterissa pidettiin palaveria siitä milloin esitykset ovat tai milloin harjoitellaan, olin aina hiljaa ja

merkkasin päivämäärät kiltisti kalenteriin. Syynä tähän oli tietysti intohimo teatterin tekemiseen ja haave siitä, että haluan tulla isona näyttelijäksi.

Kuten jo aikaisemmin jaottelin harrastajat karkeasti ryhmään A ja B, niin harrastajat eivät kuitenkaan kaikki ole samanlaisia. Harrastajilla on muita harrastuksia ja teatteri saattaa olla vain yksi monista. Vaikka ohjaajana on otettava tämä asia huomioon ja sen vuoksi on oltava tiettyyn pisteeseen asti joustava, on myös ensiarvoisen tärkeää muistuttaa uusia harrastajia siitä, että teatteri on todella sitova harrastus. Esityksiin kun on pakko tulla, niin ja myös mieluusti kenraaliin ja sitä edeltäviin harjoituksiin.

Ohjaajaurallani olen kohdannut kaikenlaisia selityksiä, menoja ja harrastajia, joille tämän teatteriharrastuksen sitovuuden käsittäminen on ollut ylettömän vaikeaa. Ohjaessani Väächsyt Nuorisoteatterissa yläasteikäisiä nuoria muista, kuinka kaksi viikkoa ennen ensi-iltaa eräs nuorista ilmoitti kirkkain silmin, että hänelle oli tullut menoa ja siitä syystä hän ei pääse kahteen esitykseen. Ääriesimerkki, mutta osuva kuvaus siitä mihin harrastajien kanssa työskennellessä voi törmätä. Ohjaajana et voi koskaan olla tarpeeksi valmistautunut palaveriin, jossa aletaan lyömään harjoituskauden ja esitysten päivämääriä lukkoon.

Aina ennen tätä aikataulupalaveria valmistan harjoitusaikataulun, johon olen selkeästi jaotellut kohtaukset joita on tarkoitus milloinkin harjoitella ja milloin on ensimmäinen läpimeno. Suosittelenkin kaikkia ohjaajia, jotka työskentelevät harrastajien kanssa valmistamaan aina kohtauksiin perustuvan harjoitusaikataulun. Mitä vähemmän harrastajien tarvitsee olla turhaan harjoituksissa, sen parempi. On lannistavaa kun viet kauniin harjoitusaikataulukaaavion ryhmän eteen ja alkaa loputon "mä en pääse tollon, enkä tollon ja voisko toi enskapäivä olla tollon"-kierre. Mitä suurempi työryhmä sitä suurempi työ on saada vähissä olevat harjoitustunnit mahdollisimman tehokkaasti käytettyä.

Lauantainäyttämön syksyn 2009 produktion kohdalla oli sitoutumisen suhteen samanlaisia ongelmia, kuin mihin olen aikaisemminkin törmännyt. Olisin varmasti pystynyt välttämään suurimman osan sitoutumisongelmista, jos produktion aloitus olisi ollut ke-

väällä selkeämpi ja kuten jo aikaisemmin mainitsin aikaa olisi ollut enemmän. Luultavasti ihmiset olisivat sitä kautta sitoutuneet voimakkaammin esityksen valmistamiseen. Kevään pikapalavereiden jälkeen produktio lähti kesätauolle varsin epämääräisessä tilassa sitoutumisen ja yleiskuvan suhteen. Aikaisemmassa luvussa viittasin pääosan-esittäjien roolitukseen etukäteen ja niistä kehkeytyneisiin ongelmiin.

Miespääosan esittäjällä ilmeni syksyn alussa hirvittävästi menoja. Olin olettanut, että hän ymmärtää roolinsa työmäärän takia, että häntä tarvittaisiin lähes jokaisissa harjoituksissa. Laitoin heinäkuussa koko työryhmälle alustavat harjoitusaikataulut alkusyksyn suhteen ja vastaussähköpostissa miespääosan näyttelijä ilmoitti, että ei ensimmäiseen reiluun kuukauteen päässyt kuin kolmasosaan markatuista harjoituksista. Ohjaajana minun olisi jo siinä tilanteessa, kun kyseinen harrastaja ilmoitti haluavansa tehdä roolin, ilmoittaa, että tämä vaatii todella paljon aikaa. Näyttelijää voi syyttää harkitsemattomasti mukaan lähtemisestä, jos hän tiesi, että hänellä mahdollisesti on syksyllä paljon kiireitä töiden takia. Asia ei kuitenkaan mene niin. Vastuu tällaisista asioista on aina ohjaajalla. Harrastajateatterin ohjaaja ei saa olettaa mitään. Jos olettaa asioiden menevän jollain tapaa, tuppavat asiat aina menevän jollain toisella tapaa. Tämän huomasi kouriintuntuvasti syksyn 2009 produktiossa.

5.4 Harjoittelu

Usein harrastajille harjoituskausi tuntuu olevan kaikista mielekkäin segmentti teatterin tekemisestä. En ihmettele, sillä harrastajateatterissa produktion rakenne on, verrattuna esimerkiksi ammattiteatteriin, nurinkurinen. Esitystä harjoitellaan monta kuukautta ja sen jälkeen esityskausi on muutaman viikon mittainen ja ei yleensä sisällä, kuin kymmenisen esitystä.

Harjoituskausi on yhteisöllinen tapahtuma, jossa ihmiset tutustuvat, ystävystyvät ja ylipäätään viettävät paljon aikaa keskenään. Esityskausi taas nähdään huomattavasti kliinisempänä suorituksena, jossa sosiaalisen kanssakäymisen määrä minimoituu. Esityksiin tullaan tuntia aikaisemmin, näyttelijät vaihtavat roolivaatteet, maskeeraavat,

suorittavat lyhyet lämmittelyt ja sen jälkeen vetäytyään verhoihin odottamaan näytelmän alkamista. Lahden Lauantainäyttämön produktioissa rakenne tällainen. Ensikoketus valmistettavaan näytelmään saadaan jo toukokuussa. Virallisesti harjoituskausi alkaa elokuussa ja kestää marraskuun alkuun. Esityksiä on 10 kappaletta ja produktio on siinä.

Harrastajateatterissa harjoituskausi on suurin osa tekemisestä - harrastamisesta. Ohjaajan on tärkeä ottaa tämä huomioon. Parhaan tuloksen saavuttamiseksi olisikin hyvä rakentaa harjoituskaudesta ehyt kokonaisuus ryhmäytymistä, ilmaisuharjoittelua ja esityksen valmistamiseen liittyvää harjoittelua. Näin päästään varmasti parhaimpaan lopputulokseen esityksen kannalta, kuin myös muun kehityksen kannalta. Jos harjoituskausi sisältää produktioon liittymätöntä ilmaisuharjoittelua ja ryhmäytymisleikkejä, uudet harrastajat saavat kosketuksen näyttämöllä olemiseen turvallisesti ja toisaalta myös kokeneemmat harrastajat pääsevät lämmittelemään ja kehittämään omaa ilmaissuokykyään.

Harjoituskausi on hyvin erikoislaatuinen sosiaalinen tapahtuma myös ilmaisu- ja näytelmäharjoittelun ulkopuolella. Keskusteluringit ennen harjoitusten alkua, ruoka- ja tupakkatauot, oluella käynti harjoitusten jälkeen. Kaikki nämä ovat äärimmäisen arvokkaita tilanteita ryhmadynamiikan kannalta, joihin osallistumalla ohjaaja pääsee paremmin kosketuksiin harrastajiin ja samalla oppii tuntemaan ihmisiä, joiden kanssa on tekemisissä. Olen myös huomannut, että monesti pitkän harjoitusproduktion aikana ohjaajasta saatta tulla joillekin harrastajille hyvinkin tärkeä ihminen. Ohjaajalle kerrotaan vaikeistakin henkilökohtaisista asioista ja uskoudutaan ongelmien kanssa.

Olen useasti miettinyt, että yksi merkittävä puute teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutuksessa on pedagogisten opintojen puute. Muodollista pedagogista pätevyyttä kun tarvitaan useissa sellaisissa työnkuissa johon teatteri-ilmaisun ohjaajat muuten sopisivat kuin tilauksesta. Sen lisäksi edellä mainitsemani tilanteet, joissa harrastajat uskoutuvat ohjaajalle vaikeissakin henkilökohtaisissa asioissa ovat hetkiä jolloin maalaisjärjen lisäksi pedagoginen koulutus olisi hyvästä.

Lauantainäyttämön vuoden 2009 produktio oli varsin raadollinen puserrus. Vähän tehtiin ulkopuolista tekemistä (lämmittelyt ja ilmaisuharjoitteet) ja paljon sitä itseään, eli näytelmän valmistamista. Ohjaajana jouduin tekemään tietoisesti tällaisen valinnan. Harjoituskertojen pelkistäminen pelkkään näytelmän harjoitteluun vei varmasti paljon pois produktion mielekkyydestä, mutta se oli ainoa vaihtoehto. Lauantainäyttämön toiminnan jatkuminen on paljolti esitysten ensi-iltaan saaton varassa. Toimintaa rahoitetaan ulkopuolisilla varoilla, mutta suuri osa rahoituksesta tulee lipunmyynnistä ja myydyistä esityksistä. Oli siis selkeää, että esitys on saatava valmiiksi. Harjoituskauden alussa tapahtuneiden takaiskujen takia olimme tilanteessa, jossa aikaa ei ollut enää paljon. Meidän oli saatettava jotain ensi-iltaan, joka oli edessä muutaman kuukauden päästä.

5.5 Jälkimainingit

Lahden Lauantainäyttämön vuoden 2009 produktio oli tapahtumarikas ja täynnä vastoinkäymisiä. Joulutauolla kohtasin vielä yhden odottamattoman takaiskun, jollaiseen en todellakaan ollut valmistautunut. Olimme yhdistyksen puheenjohtajan kanssa pitäneet palkkaneuvottelut keväällä ennen ensimmäisiä lukuharjoituksia. Tuossa neuvottelussa olin esittänyt palkkatoiveen, johon puheenjohtaja oli myöntynyt. Asiaan ei sen koommin palattua ja kuten aikaisempaan vuonna, niin myös tälläkään kertaa emme tehneet kirjallista sopimusta työsuhteemme virallistamiseksi.

Olimme sopineet, että minulle maksetaan osa palkasta syksyllä ja siinä tapauksessa jos lisäesityksiä tammikuulle tulee, maksaisi Lauantainäyttämö minulle 500 euron bonuksen. Otin joulukuussa puheenjohtajaan yhteyttä sähköpostilla ja kysyin voitaisiinko tämä 500 euroa maksaa minulle matkakorvauksina. Vastauspostissa puheenjohtaja sanoi, että tammikuun bonukseni oli tuottoon sidottu ja hän ei vielä tässä vaiheessa tiedä mitä yhdistys voi minulle maksaa.

Kaiken tapahtuneen jälkeen huomasin olevani tilanteessa jossa työnantajaosapuolen minun mielipiteet palkkiostani olivat erilaiset. Olin raivoissani sillä olin koko produktion ajan ollut siinä olettamuksessa, että minulle maksetaan 500 euroa tammikuulta ei enempää eikä vähempää. Minua suoraansanoen loukkasi se, että kaiken syksyllä nähdyn vaivan jälkeen joudun tappelemaan varsin pienestä rahasummasta. Kiivaan sähköpostikeskustelun jälkeen asia sovittiin ja minulle maksettiin pyytämäni korvaus. Konflikti kuitenkin oleellisesti romutti tunnelmaa yhdistyksen hallituksen ja minun välillä.

On aina arkaluonteista ja suomalaisen mentaliteetin vastaista puhua rahasta ja sopimuksista. On kuitenkin ensiarvoisen tärkeää mainita tämä tapaus opinnäytetyössäni siitä syystä, että kokemani konflikti työnantajan kanssa on malliesimerkki siitä miten tärkeää kaikissa työskentelytilanteissa on tehdä kirjallinen sopimus työnantajan kanssa. Olin tekemässä toista ohjausta Lahden Lauantaiäyttämölle ja kaikki yhdistystä pyörittävät henkilöt olivat minulle tuttuja. Siitä huolimatta ajauduimme konfliktiin rahasioissa. Koskaan ei siis kannata luottaa suullisiin sopimuksiin, vaan hankkia mustetta paperille.

6 LOPUKSI

Olen kirjallisessa opinnäytetyössäni purkanut yhden vastoinkäymisten värittämän produktion. Nyt voin sanoa, että tuo kokemani Lahden Lauantaiäyttämön vuoden 2009 produktio on lyhyen teatteriurani opettavaisin. Kantapään kautta siis ilmeisesti oppii. Vaikka opinnäytetyössäni tuon esille malliesimerkkejä siitä, miten asiat voivat mennä vikaan. Niin useimmiten ne eivät kuitenkaan mene ja vaikka menisivät, niin niistä selviää. Kuolema-produktio toimikoon varsin merkittävänä esimerkkinä.

Olen sitä mieltä, että harrastajakentällä ohjaaminen on yksi kiitollisimmista työkuvioista mitä teatteri-ilmaisun ohjaaja voi tehdä. Samalla kun pääsee esittelemään tätä upeaa taiteenlajia uusille tulokkaille, saa nauttia siitä suunnattomasta lahjakkuudesta mitä harrastajissa piilee ja odottaa esille pääsyä.

Teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutus on mitä parhain sellaiselle teatterialasta kiinnostuneelle, joka on motivoitunut ja halukas tekemään teatteria harrastajien parissa. Koulutusohjelmamme antama kattava kokonaisuus teatterin tekemisestä mahdollistaa sen, että työskennellessä harrastajien parissa on sinulla valmiudet toimia perinteisen teatterin raja-aitojen sisällä, mutta myös mahdollistaa nuoret ja vanhat harrastajat näkemään sen minkälainen voimavara sovellettu teatteri voi työmuotona on.

7 LÄHTEET

Painetut julkaisut:

Allen Woody, Jumala 1975, oikeuksia valvoo Nordic drama corner

Allen Woody, Kuolema 1975 oikeuksia valvoo Nordic drama corner

Facta2001-tietosanakirja, 1981 WSOY

Korhonen Pekka, Ostren Anna-Lena (toim.) 2001 KATARSIS – draama, teatteri ja kasvatus. TEAK

Mamet David, 1997. Tosi ja Epätosi – Arkijärkeä ja harhaoppia näyttelijälle WSOY

Säkö Maria (toim.) "Potkua peleistä". Inkariina Simolan haastattelu. Teatteri 7/2009

Internet:

Lauantaiäyttämön kotisivut

www.lauantaiayttamo.com/edelliset.html (luettu 24.5.2010)

Lahden Nuorisoteatterin kotisivut

<http://www.lahti.fi/www/cms.nsf/pages/CEA2B675A14C70F2C2256FF2002A36D9> (luettu 24.5.2010)

Metropolia ammattikorkeakoulun teatteri-ilmaisuksen ohjaajan tutkinnon esittelysivu

<http://www.metropolia.fi/koulutustarjonta/kulttuuriala/esittava-taide/teatteritoiminta/> (luettu 24.5.2010)

Woody Allenin sivu internet tietosanakirja Wikipediassa

http://en.wikipedia.org/wiki/Woody_Allen#Comedy_writer_and_playwright (luettu 24.5.2010)

Kultainen keskitie käsitteen sivu internet tietosanakirja Wikipediassa

http://fi.wikipedia.org/wiki/Kultainen_keskitie (luettu 24.5.2010)

LIITTEET

Liite 1

Jä lopussa tulee deus ex machina

Lauantainäytännön näytelmässä ei ole ainakaan ylläystä

TEATTERI

No nyt se selvisi: Woody Allenkin on lumala. Se kulkee neljällä pyörällä nikahdellen, rikuttelee valoja ja sylkee samoilta.

Lahden Lauantainäytännön lumala-näytelmässä tämä pyö-ätuolista rakennettu hököty nuodostaa puuttuvan deus ex machina -tyyppisen loppuratsaus draamalle, jolla on niin monta tasoa, ettei niiden pe-ässä pysy oikein kukaan.

Ensimmäisellä tasolla ovat yötön näyttelijä Diabetes (Lauri Keski-Välä) ja kunnia-kaipaava kirjailija Hepatitits (Miikka Tolonen) antiikin Kreikassa valmistelemassa näytelmäänsä lähestyvää draamakilpailuja varten.

Tämä taso pistetään päteiksi heti alkuunsa, kun Diabetes ja Hepatitits tulevat tietoisiksi yhteisöstä. Eipä aikaakaan kun pari katojaa "Kannelmäestä", hyp-pää näyttämölle ja alkaa väit-tyä yleisönkin olevan vain kirjailijan mielikuvituksen tuotetta.

Alkaa näennäisfilosofinen mitä todella on -leikki, jonka Allen tietysti katkaisee tarttu-malla epäolennaisuusain aina, kun höttö uhkaa lipsauttaa liian syvälliseksi. Parodiaan tupsahtelee henkilöitä ja käänteit-tä sellaista vaubtia, että tylsää tunninnimittaisessa esityksessä ei ainakaan ehdi olla. Tietysti kirjailija itsenkin on näyttämöl-lä "läsnä" kuvitteellisen pube-likeskustelun kautta.

YKÄ RISTIKARI

Lauri Keski-Välä (Diabetes) ja Miikka Tolonen (Hepatitits) puuhaavat uutta draamaa Jumala-näytelmässä.

Pieni kuriositeetti

Lassi Puodinkedon rento oh-jaus pitää repaleisen tarinan ja Lauantainäytännön näyttelijät mukavasti liikkeessä.

Olen hienan huono tämän-tyyppisille hassuteluille naura-maan, mutta pakko on myön-tää, että muutama herrashen-kilö yleisössä nauroi miltei mie-lipuolisesti läpi koko show'n - ehkä sekin oli käsi kirjoitettua? Niin tai näin, ilmeisesti myös

teatteriohjaaja Snoopi Siren vähintäänkin hymähteli, sillä hän poimi Lauantainäytännön näytelmän Mikkelin tammikuu-sille näyttämöpäiville jo ennen esityksen ensi-iltaa.

Itse näytelmä ei tietysti ole mikään jätisytyävä tapaus. Pi-kemminkin kyseessä on ku-rioriteetti, jonka Woody Allen hienee kirjoittanut tilapäises-sä mielellään rissä kalvituun-tiliaan. Näytelmän tarkoituk-

sena (jos sellaista on) on lähin-nä irvailla kreikkalaisille omi-tuisuuksille ja näyttämötaitei-lijan työn ah-min-raskaalle ole-mukselle.

Mikkelin mänijät

Näyttelijöistä mieleen jäi jos-tain syyistä parhaiten Eeva Gus-tafssonin hauska postelojoni. Se oli valmiista skeetsivihdeitä, samoin kuin Eeva Ristikarin ja Rami Russisen esittämät isal-

meleisjuutit, jotka tupsahtavat joteinkin (älkää kysykö miten) antiikin Kreikkaan.

Toki Lauantainäytännön muikin porukka valkuttaa saa-neen ylimääräistä virtaa valin-nastaan. Mikkelisiin. Että hyvää matkaa vaan.

Ilkka Kuosmanen

Woody Allen: Jumala, Lahden Lauantainäytännön Pikku-teatterissa 26.11. Ohjaus: Lassi Puodinketo.

Suomenno: Rauno Ekholm. Lavastus: Saara Tojala, Puvut: Hanna Kaitila. Valot ja ääni: Arto Vuorinen. Roolieissa: Lauri Keski-Välä, Miikka Tolonen, Riitta Lindroos, Rami Rusinen, Lauri Mollanen, Eeva Ristikari, Nea Leppänen, Johanna Mensonen, Mirva Anttonen, Martti Siirala, Eeva Gustafsson, Jaakko Hanhela.

Syksyn viimeinen esitys Pikku-teatterissa ke 3.12. klo 19.

Liite 2

ESS / PERTTI LOUHELAINEN

Annalla (Ritva Ylöstalo) on tarjota Kleinmanille (Miikka Tolonen) kuppi teetä ja varmaa tietoa murhaajasta.

Kuolema kulkee kintereillä

TEATTERI

Lahden Lauantainäyttämö jatkaa **Woody Allenin** harvoin esitetyn näytelmätuotannon esittelyä. Viime syksynä lahtelaiset harrastajat tekivät Jumalan, tänä syksynä on vuorossa Kuolema. Molemmat näytelmät periyvät vuodelta 1975.

Wikipedia tietää kertoa, että Allenin näytelmä pohjautuu oikeastaan romanialaisranskalaisen **Eugène Ionescon** tekstiin "Jappa ja (Teuer sans gages) - tosin Allen on tehnyt tarinasta komediallisen.

Kuolema on Jumalaa parempi näytelmä. Kun Jumala hukkasasi asiansa eri kerontatasojen kanssa leikkimiseen, Kuolema kertoo tiiviisti film noir -tyyppisen tarinan.

Ota murhaaja kiinni

Lassi Puodinkedon ohjaama Kuolema kuvaa päähenkilönsä Kleinmanin (**Miikka Tolonen**) vieraantumista maailmasta, joka tuntuu menettäneen järkensä. Kuten aika usein Allenin juutuissa, neuroottinen Kleinman vaikuttaa kirjoittajansa alter egolta.

Eräänä yönä Kleinmanin ovelle koputetaan. Uhkaava kansalaisaktiivien joukkio vaatii Kleinmania mukaansa, sillä kaupunkia piinaava murhaaja on saatava kiinni. Tästä alkaa Kleinmanin harhailu, joka kasvaa miltei kampakamaisiin mittoihin. On olemassa Suunnitelma, mutta kukaan ei tunnu tietävän tai halua kertoa, miten Kleinman siihen liittyy.

Kuolema kuvaa allegorisesti sitä turhanaikaisista kamppailuista, jota ihminen käy kieltääkseen oman elämänkaarensa rajallisuuden.

Puodinketo onnistuu ou-

touksia pullistelevan pienoisenäytelmän toteutuksessa. Tekstin absurdit käänteet ja epätietoisuuden ilmapööri sopivat hyvin Pikkuteatterin "mustaan laatikkoon". Öisen kaupungin yksinäisiä tunnelmia terävöitetään muun muassa **Frank Sinatra** kappaleella Strangers in the Night.

Pientä hahmokomiikkaa nähdään siinä vaiheessa, kun selvännäköinen Spiro (**Ritva Ylöstalo**) saapuu näyttämölle "haistelemaan" murhaajaa. Täpötäydellä ensi-iltakatsomolla tuntui olevan tunnin mittaisen näytelmän parissa muutenkin hauskaa.

Tossukka-Tolonen

Luontaisen karismaattinen Miikka Tolonen ei ole vähääkään woodymainen mutta sopii silti hyvin Tossukka-Kleinmaniksi, jonka tunnetilat vaihtelevat tarinan edetessä hämillisestä hätäntyneeseen, epävarmasta vähän vihaiseenkin.

Niko-Joonas Sinkkosen kolmesta roolista jää parhaiten mieleen frankensteinmainen hullu tohtori, joka on vakuuttunut siitä, että lääketiede pääsee vielä kuoleman mysteerinkin jäljille.

Ilkka Kuosmanen

Woody Allen: Kuolema, Lahden Lauantainäyttämön ensi-ilta 13.11. Suomennos: Rauno Ekholm. Ohjaus: Lassi Puodinketo. Valot, ääni: Arto Vuorinen. Lavastus: Saara Toijala, Eeva Gustafsson. Rooleissa: Miikka Tolonen, Ronja Herttuainen, Lauri Kesiväli, Eeva Ristkari, Ville Vesivalo, Ranssi Toiviainen, Mirva Anttonen, Ritva Ylöstalo, Niko-Joonas Sinkkonen, Nea Leppänen, Riku Merisalo, Riitta Lindroos.